

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)
กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12
ตำบลท่าตะเกียบ อำเภوتاตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

โดย

นางสาวนิรากร พันธุ์หอม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)
กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12
ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

โดย

นางสาวนิรากร พันธุ์หอม

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

PROMOTING THE PARTICIPATION OF CITIZENS IN THE DEVELOPMENT
OF A PLAN OF THE VILLAGE COMMITTEE (KM)
CASE STUDY FROM BAN NONE-KRABOK MOO 12 TAMBON THA TAKIAB,
THA TAKIAB DISTRICT, CHACHOENGSAO PROVINCE

BY

MISS NIRAKON PHANHOM

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF
MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวนิรากร พันธุ์หอม

เรื่อง

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12

ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)

เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โกศพลากรณ์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณกฤต ปัจฉิมพันธ์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัยวาลัย)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
ชื่อผู้เขียน	นางสาวนิรากร พันธุ์หอม
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยและเก็บข้อมูลจากประชาชนในบ้านเนินกระบก การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane จำนวน 200 คน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 73.5 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 26.5 โดยในจำนวนทั้งหมดพบว่า มีอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 40.5 และมีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 51.5 ที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.5 และมีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 80.5

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และ สถานภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ควรจัดประชุมประชาคมในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำ อุบโภค บริโภค และจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ในด้านการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม และสร้างอาชีพเสริมด้านการเกษตร โดยวิทยากรในพื้นที่ และจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา รับฟังธรรมะ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, แผนพัฒนาหมู่บ้าน, คณะกรรมการหมู่บ้าน

Independent Study Title	PROMOTING THE PARTICIPATION OF CITIZENS IN THE DEVELOPMENT OF A PLAN OF THE VILLAGE COMMITTEE (KM) CASE STUDY FROM BAN NONE-KRABOK MOO 12 TAMBON THA TAKIAB, THA TAKIAB DISTRICT, CHACHOENGSAO PROVINCE.
Author	Miss Nirakon Phanhom
Degree	Master of Political Science (Public Administration and Public Affairs)
Major Field/Faculty/University	Executive Program in Public Administration and Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Attakrit Patchimnan, Ph.D
Academic Years	2016

ABSTRACT

The research study promoting the participation of citizens in the development of a plan of the village committee (km) Case Study from Ban none-krabok Moo 12 Tambon Tha takiab, Tha takiab District, Chachoengsao province. This study is quantitative research questionnaires were used as research tools and information from the people in the Ban noen krabok. Sample identification Using 200 Yamane recipes.

General information of the respondents It found that most individuals are females by having women and 73.5 percent of men think is each total of 26.5 found that aged 31-40 years with 34.0 percent of junior high school education or equivalent. 40.5 percent and agricultural jobs that 51.5 percent, with revenue per /month at baht 5001-10000 37.5 percent and has 80.5 percent of marriage.

The results showed that The level of public participation in the integration process the Village Development Plan 8 steps include engaging in storage. Preparation of the village The village meeting Village Development Plan The approval and certification plans for village development. Coordination and development of the village. Monitoring and Follow-up Review and update the plan as a whole at a high level. The average was 4.12.

Hypothesis test results found that personal factors include gender, age, education, occupation, income and marital status. Does not affect the level of participation of the citizens in the integration process development plan 8 village steps statistically significant at the .05

Recommendations from this study is this the village Committee (km.) should be have Community meetings to resolve problems about water resources consumption consume and have activities events in agricultural knowledge to solve problems of soil degradation and agricultural career. By lecturers in the area and have Buddhist activities to listen to Dharma, the center of the mind of the people. This is to ensure public involvement and apply sufficiency economy philosophy to improve quality of life and sustainable village development.

Keywords: participation, village development plan, village committee

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับคำแนะนำและความเมตตาจากอาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.อรรถกฤต ปัจฉิมนันท์ และประธานที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ ขอขอบพระคุณอาจารย์ทั้ง 2 ท่าน ในการให้คำแนะนำ แนวทางและข้อคิดเห็น ตลอดจนให้ความรู้ แนวคิดที่เป็นประโยชน์ และการปรับปรุงแก้ไขงานเพื่อให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ คณะอาจารย์ของคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และวิทยากรพิเศษที่ได้ให้ความรู้ทั้งในและนอกตำราเรียน อันมีค่ายิ่ง บุคลากรของโครงการ EPA ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และ นายสุภาพพงศ์ เหล่าแสนสุข (พี่รหัส EPA 26) ที่สนับสนุนให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในการวิเคราะห์ข้อมูล SPSS และ เพื่อน ๆ EPA 26-27 ที่ช่วยเหลือเป็นกำลังใจให้ตลอดเวลาการศึกษานี้

ขอขอบพระคุณ นายผล ปรากฏมาศ ผู้ใหญ่บ้านเนินกระบก และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูล ขอขอบพระคุณ ประชาชนในบ้านเนินกระบกทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์อย่างมาก

ขอขอบพระคุณ คุณแม่ และทุกคนในครอบครัวที่สนับสนุนให้โอกาสและเป็นกำลังใจที่พิเศษยิ่งมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการส่วนการข่าว หัวหน้ากลุ่ม พี่ ๆ เพื่อน ๆ ทุกท่าน ในการสนับสนุนและเป็นกำลังใจ และขอขอบพระคุณผู้ที่ให้การสนับสนุน เป็นกำลังใจ อีกหลายท่าน ไว้ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในการนำแนวทางหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไปพัฒนาหมู่บ้านอื่น ๆ และตำบลข้างเคียง เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

นางสาวนิรากร พันธุ์หอม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
1.6 นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่	9
2.1.1 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	11
2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน	15
2.2.1 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน	17
2.2.2 ความสำคัญของการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน	23
2.2.3 เป้าหมายของการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	23

2.2.4 บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการบูรณาการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน	24
2.2.5 กระบวนการขั้นตอนในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	24
2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	32
2.3.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม	34
2.3.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม	34
2.3.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน	35
2.3.4 หลักการและแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	40
2.3.5 รูปแบบการมีส่วนร่วม	41
2.3.6 แนวทางการบริการจัดการการมีส่วนร่วมที่ประสบผลสำเร็จ	41
2.3.7 ขั้นตอนการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน	43
2.3.8 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม	43
2.3.9 ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน	45
2.4 ข้อมูลทั่วไปของบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12	50
2.4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน	50
2.4.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล	52
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	56
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	62
3.1 การกำหนดตัวแบบและนิยามเชิงปฏิบัติการ	63
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	65
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	66
3.3.1 วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ	66
3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล	68
3.5 สมมติฐานในการศึกษา	69
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	69

บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	73
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	74
4.2 การแปลผลจากระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	77
4.2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน	77
4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดงในรูปการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test	90
4.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r)	91
4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ ในแต่ละขั้นตอนที่ต้องการ ให้ปรับปรุงแก้ไข	101
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	103
5.1 สรุปผลการศึกษา	104
5.2 อภิปรายผล	109
5.3 ข้อเสนอแนะ	113
รายการอ้างอิง	116
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	120
ประวัติผู้เขียน	128

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	26
2.2 โครงการ/กิจกรรม ตามความต้องการของหมู่บ้าน (เรียงลำดับความสำคัญ)	55
3.1 แสดงเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับการมีส่วนร่วม	66
3.2 แสดงการแปรผลตามค่าน้ำหนักคะแนน	67
3.3 แสดงการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (alpha coefficient : α) ของ Cronbach	68
3.4 แสดงการแปรผลความเชื่อมั่น	68
3.5 แสดงการใช้เครื่องมือทดสอบสมมติฐานที่ 1	70
3.6 แสดงการใช้เครื่องมือทดสอบสมมติฐานที่ 1 - 5	71
3.7 แสดงระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	72
3.8 แสดงทิศทางของความสัมพันธ์	72
4.1 แสดงข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เพศ	74
4.2 แสดงข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	74
4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา	75
4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ	75
4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้	76
4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ	76
4.7 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 1)	77
4.8 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 2)	79
4.9 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 3)	80
4.10 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 4)	82
4.11 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 5)	83
4.12 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 6)	84
4.13 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 7)	86
4.14 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 8)	87
4.15 แสดงสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน	88

- 4.16 แสดงการทดสอบค่าเฉลี่ย เพศ กับ ระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน
8 ขั้นตอน 90
- 4.17 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านอายุ
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ
แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน 91
- 4.18 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษา
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ
แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน 92
- 4.19 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านอาชีพ
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ
แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน 94
- 4.20 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านรายได้
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ
แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน 95
- 4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพ
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผน
พัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน 96
- 4.22 แสดงการสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดง
ในรูปการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test และค่าสหสัมพันธ์
แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r) ปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมี
ส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
จำนวน 8 ขั้นตอน 98
- 4.23 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็น
ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผน
พัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุง แก้ไข
ในด้านต่าง ๆ 102
- 4.24 แสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็น
ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผน
พัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งมีข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ 102

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แผนภาพกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	25
2.2 ชั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง ของ Arnstein	37
2.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ IAP2 และตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วม ของประชาชน	39
2.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	61

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ประวัติความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

กรมการปกครอง จัดทำแผนยุทธศาสตร์กรมการปกครองประจำปี พ.ศ.2560 – 2564 (แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี) โดยการนำนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”) กระทรวงมหาดไทย และยุทธศาสตร์ ทุกระดับที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับภารกิจของกรมการปกครอง มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ตลอดจนการรวบรวมความคิดเห็นจากบุคลากร ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อให้การปฏิบัติงานของกรมการปกครอง สามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกับนโยบายรัฐบาล กระทรวงมหาดไทยและยุทธศาสตร์ระดับชาติ นำไปสู่การปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด อาทิ ประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแบบบูรณาการในระดับพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง ที่มีกลยุทธ์ดังนี้

- (1) การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอและปรับปรุง กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาระดับพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงตั้งแต่ ระดับหมู่บ้านถึงระดับจังหวัด
- (2) พัฒนากลไกการบริหารราชการแบบบูรณาการในระดับอำเภอ ให้มีความเข้มแข็ง ทั้งโครงสร้าง ภารกิจ บุคลากรและงบประมาณ
- (3) พัฒนาความร่วมมือและสร้างกลไกการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของหมู่บ้าน/ชุมชน อย่างยั่งยืน
- (4) ส่งเสริมและบูรณาการการปฏิบัติงานของชุดปฏิบัติการประจำตำบลและตรวจติดตามผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ
- (5) พัฒนาศักยภาพ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ และคณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนภารกิจในระดับพื้นที่
- (6) ส่งเสริม/สนับสนุนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่และประชาชนมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
- (7) สนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ¹

¹ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ.2560-2564

http://www.dopa.go.th/info_organ/about2/topic36 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560).

“หมู่บ้าน” ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบันถือเป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศ เป็นจุดแตกหักของการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรม และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการปกครองหมู่บ้านนั้น นอกจากกฎหมายจะกำหนดให้มีผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่เป็นหัวหน้าราษฎรแล้ว กฎหมายยังกำหนดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2486 แต่เนื่องจากอาจจะยังมีโครงสร้างไม่หลากหลายและหน้าที่ไม่ค่อยชัดเจนและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายประการ ต่อมากระทรวงมหาดไทยได้เสนอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2551 เป็นต้นมา และในมาตรา 28 ตรี² ได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนในหมู่บ้านและกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักรับผิดชอบบูรณาการขับเคลื่อนงาน โครงการ/กิจกรรมของทุกภาคส่วนในหมู่บ้าน ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการของหมู่บ้านมีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน ซึ่งจะส่งผลให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณ

เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ยึดหลัก “การบูรณาการคน และบูรณาการงานในหมู่บ้าน” ทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านเปรียบเสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” เพื่อให้เกิดเอกภาพและก่อประโยชน์สูงสุดต่อพี่น้องประชาชน ดังคำขวัญที่ว่า “ประเทศต้องมีรัฐบาลหมู่บ้านต้องมี กม.”³ การพัฒนาหมู่บ้านจึงเน้นให้ความสำคัญในการใช้รูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านกลไกของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จึงมีบทบาทและความสำคัญ ดังนี้

- (1) ปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่
- (2) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่นายอำเภอหรือผู้ใหญ่บ้านร้องขอ
- (3) เป็นองค์กรที่มุ่งส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยในหมู่บ้าน โดยสร้างพื้นฐานจากการมีส่วนร่วมทุกกระบวนการ
- (4) เป็นองค์กรที่มีกฎหมายรองรับชัดเจน

² กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่, *คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธาธิ์ษาดิณแดน, 2555), 68-69.

³ กรมการปกครอง, ส่วนพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องที่ สำนักบริหารการปกครองท้องที่, *คู่มือ กม. ประเทศต้องมีรัฐบาล หมู่บ้านต้องมี (กม.)* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธาธิ์ษาดิณแดน, 2556), 10.

- (5) เป็นองค์กรหลักรับผิดชอบบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
 (6) บริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

ความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน จึงจำเป็นต้องมีแผนพัฒนาหมู่บ้านที่เป็นเครื่องมือ แนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยข้อมูลแผนงานโครงการ/กิจกรรมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ภายใต้การบูรณาการข้อมูล ความคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ โดยผ่านการประชุมหมู่บ้าน จึงเป็นแผนที่เกิดจากความจำเป็นและความต้องการของประชาชน และเป็นบันไดขั้นแรกของการเชื่อมต่อไปยังแผนพัฒนาทุกระดับ โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้บูรณาการจัดทำร่วมกับประชาชนและทุกภาคส่วน เพื่อให้ได้แผนพัฒนาหมู่บ้านที่มีความสมบูรณ์และครอบคลุมทุกมิติ จากสภาพปัญหา อุปสรรค ศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน เช่น บางหมู่บ้านมีปัญหาแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพ บางหมู่บ้านมีปัญหาที่ดินมีสภาพเสื่อมโทรม บางหมู่บ้านมีปัญหาขาดความรู้ความเข้าใจในการเพิ่มผลผลิต เป็นต้น ประชาชนในหมู่บ้านย่อมรู้ถึงสาเหตุของปัญหาและจะต้องช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านอย่างแท้จริง เป็นการแสดงถึงประสิทธิภาพในความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันในหมู่บ้าน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง เพื่อให้ได้แผนพัฒนาหมู่บ้านที่สามารถกำหนดทิศทางชัดเจน เพื่อป้องกัน แก้ไขปัญหา และการพัฒนาที่มีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ที่กำหนดให้ “คณะกรรมการหมู่บ้าน” เป็นองค์กรหลักทำหน้าที่บูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2552 กำหนดให้ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนให้คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นองค์กรหลักในการบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” และนำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ที่คณะกรรมการหมู่บ้าน จัดทำเป็นข้อมูลในการจัดทำคำของบประมาณของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำไปจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล⁴

ในปี 2559 รัฐบาลจัดมาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจระดับฐานราก ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเงินทุนหมุนเวียนระดับชุมชน เพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตกระจายไปทุกจังหวัดและลงพื้นที่ทั่วประเทศ ประกอบด้วย 2 มาตรการ คือ 1) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับหมู่บ้าน 2) มาตรการส่งเสริมความเป็นอยู่ระดับตำบล และเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2559 กระทรวงการคลัง เสนอโครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

⁴ กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่, *คู่มือ...การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาดินแดน, 2558), 61.

ตามแนวทางประชารัฐ ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินโครงการฯ จัดให้มีคณะกรรมการระดับอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (กบอ.) และหน่วยงานทหารในพื้นที่ ประชุมกลั่นกรองอนุมัติโครงการและค่าใช้จ่าย ตามหลักเกณฑ์และอัตราค่าใช้จ่ายของทางราชการ ตลอดจนการตรวจติดตามและรายงานผลการดำเนินโครงการให้จังหวัดทราบทุกระยะ โดยมุ่งเน้นโครงการที่เป็นสาธารณประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยการระดมทุนหมู่บ้านเพื่อคัดเลือกโครงการตามที่ประชาชนเสนอตามมติเสียงส่วนมาก รวมทั้งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน และต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้ตามกรอบระยะเวลา ทั้งนี้ การดำเนินการทุกขั้นตอนจะต้องโปร่งใสตรวจสอบได้ อันจะส่งผลกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก โดยใช้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นกลไกในการขับเคลื่อน/กิจกรรมโครงการ การรายงานผลการดำเนินโครงการให้อำเภอทราบทุกระยะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมมือร่วมใจกันทำ และร่วมรับประโยชน์จากโครงการที่เสนอมาเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชน จากการจัดสรรงบประมาณให้หมู่บ้าน โดยโอนเงินเข้าบัญชี โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ หมู่บ้านละ 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน) ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 กรกฎาคม 2559⁵

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นองค์กรหลักในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และเป็นกลไกในการขับเคลื่อน/กิจกรรมโครงการ ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินการ จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) โดยเฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา หรือแปดริ้ว ซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดกับกรุงเทพมหานคร พื้นที่ทั่วไปของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นที่ราบลุ่ม เว้นแต่เพียงบางส่วนที่เป็นที่ราบลูกฟูก ที่ดอนและภูเขาเตี้ยๆ พื้นที่ราบ ที่มีความสมบูรณ์เหมาะสมกับทำการเกษตร การปศุสัตว์และการประมง ทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เช่น แม่น้ำบางปะกง จากสถานะเศรษฐกิจของโลกและประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมขยายตัวมากขึ้น ส่วนบริเวณเทือกเขาที่เป็นป่าไม้อันอุดมไปด้วยไม้มีค่าและสัตว์ป่าหายาก ซึ่งมีพื้นที่ป่าไม้รวม 1,084 ตารางกิโลเมตร อยู่ในพื้นที่อำเภอท่าตะเกียบ ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งใน 11 อำเภอ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย 2 ตำบล รวม 47 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลท่าตะเกียบ มี 22 หมู่บ้าน และตำบลคลองตะเกรา

⁵ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, *คู่มือการดำเนินงาน โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ*, 2559, 2.

http://pab.dopa.go.th/project_ability/manual.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559).

มี 25 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมด้วยหลักการพึ่งตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกกรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านเนินกระบกเป็นสังคมชนบท ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ปลูกผัก ฯลฯ และมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่เป็นองค์กรหลักในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และเป็นกลไกในการขับเคลื่อน/กิจกรรมโครงการ ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินการ ที่มีความเข้มแข็ง เมื่อนโยบายของรัฐให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสในการส่งเสริม/สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วน เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 คำถามวิจัย

- (1) ปัจจัยใดมีผลกระทบต่อ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)
- (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) อยู่ในระดับใด

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษาบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
- (2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา และสาเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม อันก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการที่จะเสริมสร้างแนวทางและวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในกรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

(1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นที่จะศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งมีกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านกำหนดไว้ 8 ขั้นตอน กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

(2) ขอบเขตประชากร

ประชากรในการศึกษา คือ ประชาชนในพื้นที่บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประชากรจำนวน 402 คน มีจำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน (อาศัยอยู่จริง 120 ครัวเรือน อาศัยอยู่นอกพื้นที่ 20 ครัวเรือน) โดยการสุ่มตัวอย่างจากครัวเรือนละ 2 คน จำนวน 200 คน

(3) ขอบเขตด้านสถานที่

การวิจัยนี้จะวิจัยเฉพาะกรณีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีการบริหารงานแบบเป็นทีม หรือ “กลุ่ม” เพื่อการพัฒนาหรือสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งมาจากแนวคิดของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สร้างวัฒนธรรมทางสังคมร่วมกัน

(4) ขอบเขตด้านเวลา

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ – มิถุนายน 2560

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

(1) ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และก่อให้เกิดการนำเสนอรูปแบบไปสู่ปัจจัยความสำเร็จ

(2) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

(3) นำผลการวิจัยมาใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในหมู่บ้านอื่น ๆ ให้มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

1.6 นิยามศัพท์

“หมู่บ้าน” หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องที่ในระดับเล็กที่สุด ที่มีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นเครือญาติที่เกี่ยวข้องผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น

“คณะกรรมการหมู่บ้าน” (กม.) หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้านตามกฎหมายว่าด้วย ลักษณะปกครองท้องที่และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารหมู่บ้าน อาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง

“แผนพัฒนาหมู่บ้าน” หมายถึง แผนที่จัดทำโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) หรือ คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) จากการบูรณาการแผนในหมู่บ้าน โดย กระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านร่วมคิด วิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพความ พร้อมของหมู่บ้าน ภายใต้อำนาจที่จัดเก็บในหมู่บ้าน รวมถึงข้อมูลจากแผนชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะ เป็นแผนที่ส่วนราชการ หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุน หรือจัดทำขึ้น เพื่อรวบรวมให้เป็น กรอบแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ที่แท้จริงของหมู่บ้าน

“คณะกรรมการระดับอำเภอ” หมายถึง คณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (กบอ.) และ หน่วยทหารในพื้นที่

“หน่วยงานของรัฐ” หมายถึง ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชนและหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่ไม่หมายความรวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายถึง องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์กรบริหาร ส่วนจังหวัด เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“บทบาท” หมายถึง ภารกิจและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่กำหนดไว้ใน ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่และ การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2551

“การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนคติความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น การร่วมคิด แนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการ ดำเนินการและการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยที่การมี ส่วนร่วมของประชาชน (International Association of Public Participation (IAP2))

ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมใน 5 ส่วนคือ

- 1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform)
- 2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult)
- 3) การเข้ามาเกี่ยวข้อง (Involve)
- 4) การสร้างความร่วมมือ (Collaborate)
- 5) การเสริมอำนาจประชาชน (Empowerment)

“กระบวนการมีส่วนร่วม” หมายถึง การดำเนินกระบวนการกลุ่มของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน โดยมีผู้ให้การสนับสนุน (วิทยากรกระบวนการ) กระตุ้นให้เกิดมีการพบปะกันเพื่อปรึกษาหารือ ประชุม และแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีการลงความเห็นเพื่อเป็นที่ทราบและยอมรับร่วมกัน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมต่างๆ รวมทั้งได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดที่จะใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. ข้อมูลทั่วไปของบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ

จังหวัดฉะเชิงเทรา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management-NPM) เป็นการสร้างระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัย เป็นวิธีการบริหารจัดการที่ภาครัฐนำมาใช้ตั้งแต่ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เพื่อเป็นการสร้างระบบบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัย ซึ่งแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่และการประยุกต์ใช้ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน เดิมตามแนวคิดระบบราชการของเวเบอร์ที่มีทิศทางเดียวกัน มีลักษณะเด่นคือสามารถรวบรวมและเป็นเอกภาพ ตรงกันข้ามกับการบริหารงานใหม่ที่หลากหลาย ซึ่งไร้ความเป็นเอกภาพทางความคิดในมาตรการ กระบวนการ และรายละเอียดปลีกย่อยของการนำไปใช้ โดยอยู่ภายในแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ และมีความแตกต่างกันในบางประเด็น ไม่ว่าจะเป็น แนวคิดของ ฮูด, ฮิวจ์ ได้ให้จุดเน้นของแนวคิดนี้ คือ 1) เน้นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานโดยการกำหนดกลยุทธ์ เป้าหมายที่ต้องการบรรลุ การจัดกลไกองค์การให้สอดคล้องตามผลงานและโครงการที่ได้มีการจัดสรรงบประมาณ ให้มีการดำเนินการตามผลงานและติดตามประเมินผลงาน 2) การปรับเปลี่ยนในปัจจัยนำเข้าทั้งเรื่องทรัพยากร บุคคลในเรื่องการจ้างงานระยะสั้น วางระบบการจูงใจใหม่ให้สอดคล้องกับผลการปฏิบัติงาน ระบบงบประมาณให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นในการใช้จ่าย แต่เข้มงวดในการจ่ายและระบบเทคโนโลยี 3) การลดขนาดของส่วนราชการ และแจกแจงภาระหน้าที่ของรัฐใหม่ โดยให้ภาคส่วนอื่นเข้ามารับผิดชอบแทน ด้วยการส่งเสริมการแข่งขัน แยกแยกหน่วยงานย่อยให้ย้ายแก่การจัดการ การแปรรูปกิจการสาธารณะ และใช้วิธีการจ้างเหมา

และ 4) การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างนักรการเมืองและนักบริหารให้มีความใกล้ชิดมากขึ้น

พอลลิตต์ กล่าวถึงลักษณะเด่นของแนวคิดนี้ จากประสบการณ์บริหารที่เกิดขึ้นใน ภาครัฐทั่วโลก 8 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การเน้นที่ผลของงานมากกว่ากระบวนการหรือวิธีการ ให้ได้มาซึ่งผลของงาน 2) หันมาใช้มาตรการวัดผลงานมากขึ้นโดยเน้นการวัดเชิงปริมาณ มีการ กำหนดตัวชี้วัดผลงานชัดเจน 3) การจัดองค์การแบบราบขนาดเล็กลง มีความอิสระในการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งบรรลุวัตถุประสงค์ 4) ใช้วิธีการทำสัญญาจ้างเหมาภาระหน้าที่บางอย่างของรัฐให้หน่วยงานที่มีใช้ ภาครัฐทำแทน 5) ใช้กลไกตลาดในการส่งมอบบริการภาครัฐ 6) เปรียบอุปมาประชาชนผู้รับบริการ เหมือน “ลูกค้า” เพื่อให้สอดคล้องกับการนำกลไกตลาดมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ 7) เส้นแบ่งเขต ระหว่างภาครัฐ เอกชน และองค์การอาสาสมัครขาดความชัดเจน และ 8) เปลี่ยนคุณค่านิยมในการ บริหารงานภาครัฐในเรื่องความเสมอภาค ความปลอดภัย ความเป็นสากล และความสามารถ กลับคืนสู่สภาพ เดิมไปมุ่งเน้นประสิทธิภาพและความเป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น¹

สำหรับระบบราชการไทยได้นำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาใช้ในการบริหาร ราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยและประชาชน ตามเจตนารมณ์ของมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย 10 หลัก และนำมาจัดกลุ่มใหม่ (Regroup) เพื่อให้เป็นหลักการที่ง่ายต่อความเข้าใจและ การนำไปปฏิบัติ รวมทั้งมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทของประเทศไทย ซึ่งนำประเด็น ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องรวมไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ และให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบทางการ บริหาร โดยเพิ่มเรื่องการสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นไปตามบทบัญญัติ ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 279 ที่กำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรม สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภท โดยคณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบกับข้อเสนอแผนการส่งเสริมและพัฒนาระบบธรรมาภิบาลในภาคราชการ เพื่อการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน ตามที่สำนักงาน ก.พ.ร. เสนอ โดยหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี (GG Framework) เป็นส่วนหนึ่งในข้อเสนอแผนการส่งเสริมฯ

¹ ไชยา ยัมวิไล, พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจ : จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2557), 58-60.

2.1.1 หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ความหมายของหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ทั้ง 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย มีดังนี้

1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย

หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลิตภาพที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก และลดภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น

หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวัง ของประชาชน สร้างกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผล การปฏิบัติงานเป็นเลิศ รวมถึงมีการติดตามประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้ อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

2) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย

หลักการรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการ ต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย รวมทั้งต้องมีการจัดวางระบบการรายงานความก้าวหน้าและ ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้คุณให้โทษ ตลอดจนมี การจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

หลักเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องปฏิบัติงานด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา รวมทั้งต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้ รับทราบ อย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย

หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ

หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม และอื่น ๆ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงโอกาสความ เท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของ กลุ่มบุคคล ผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้วย

3) ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย

หลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงานและร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามใน การแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาค ส่วนอื่น ๆ ในสังคม

4) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วย

หลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่ให้เป็น ไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน และจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย ²

² สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”, http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=2442 (สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2560).

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management-NPM) เป็นการบริหารที่ต้องการสร้างหน่วยงานให้มีการขับเคลื่อนด้วยพันธกิจ มีการกระจายอำนาจ มีลักษณะที่ยืดหยุ่น การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยต้องการที่จะให้หน่วยงานเป็นไปในแนวทางดังกล่าว มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการสาธารณะได้อย่างครอบคลุม สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยการนำเอาวิธีการหรือเทคนิคต่างๆ ที่ปฏิบัติกันอยู่ในภาครัฐกิจเอกชนเข้ามาปรับใช้ในภาครัฐกิจ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ จึงให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ และ/หรือการให้บริการสาธารณะเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น โดยในปัจจุบันนั้น พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ได้กลายเป็นกระแสแนวคิดหลักที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารงานภาครัฐอย่างกว้างขวางมากที่สุด

แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นวิธีการสำคัญในการปฏิรูประบบราชการ เกิดขึ้นเพื่อลดขนาดราชการ มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ การวัดคุณค่า การกระจายอำนาจ การสละอำนาจ และการให้บริการด้วยระบบตลาด และเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่ การปฏิรูประบบราชการ ลักษณะนี้นิยมเรียกว่า “การจัดการภาครัฐแนวใหม่” (New Public Management: NPM) หรือเรียกว่า “การจัดการนิยม” (Managerialism) หรือ “การบริหารภาครัฐที่อาศัยระบบตลาด” (Market-based Public Administration) หรือ “รัฐบาลแบบผู้ประกอบการ” (Entrepreneurial Government) เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ³

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานของการบริหารจัดการภาครัฐซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ของภาครัฐและยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม มีแนวทางในการบริหารจัดการดังนี้

- การให้บริการที่มีคุณภาพแก่ประชาชน
- คำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก
- รัฐพึงทำบทบาทเฉพาะที่รัฐทำได้ดีเท่านั้น

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์⁴ ได้อธิบายความสำคัญของการปฏิรูปการจัดการภาครัฐไว้ดังนี้

³ เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ, การปฏิรูประบบราชการภายใต้กระแสการจัดการภาครัฐใหม่และข้อวิพากษ์ (กรุงเทพฯ: บริษัทบพิตรการพิมพ์จำกัด, 2545), 9.

⁴ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, รัฐประศาสนศาสตร์กับการปฏิรูประบบราชการ ในประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2554).

(1) เพื่อแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานเดิมที่องค์กรแบบระบบราชการมีอยู่ เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่มีความซับซ้อนสูง มีการทำงานที่ยึดกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร มีการกำหนดหน้าที่เป็นทางการมีสายการบังคับบัญชายาว ทำให้มีการยึดกฎระเบียบมากกว่ายึดเป้าหมาย มีความล้าสมัยไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีข้อจำกัดในการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของประชาชนและไม่สามารถแก้ไขปัญหาคือของประชาชนได้

(2) เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำงานเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในการบริหารงานภาครัฐอาจมาจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร การปฏิรูปการจัดการภาครัฐจะทำให้การบริหารงานภาครัฐเกิดความชัดเจนในพันธกิจและความรับผิดชอบ ซึ่งนำไปสู่การปรับโครงสร้างขององค์กรภาครัฐ

(3) เพื่อให้เกิดความทันสมัย เอทซิโอนี (Etzioni) มองว่าองค์กรที่เป็นทางการจะต้องเป็นองค์กรที่ใช้รูปแบบของเหตุและผลและควรมีประสิทธิภาพ ให้สอดคล้องกับความทันสมัยของสังคมที่เกิดขึ้น โดยองค์กรจะต้องมีการแสดงออกถึงคุณค่าในการทำงานที่ใช้วิธีการทำงานในการบรรลุเป้าหมายโดยใช้หลักเหตุและผล ยึดหลักความมีประสิทธิภาพและการเพิ่มผลผลิต (Productivity)

(4) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชน แนวคิดของการปฏิรูปอาจมีได้เกิดขึ้นมาจากภายในองค์กรเท่านั้น ในบางกรณีแนวคิดของการปฏิรูปอาจเกิดขึ้นจากประชาชนที่อยู่ภายนอกองค์กรได้ เนื่องจากประชาชนให้ความสนใจต่อบริการที่ได้รับจากองค์กรที่เกิดขึ้น รวมถึงแนวคิดของการปฏิรูปอาจได้รับการสนับสนุนหรือความคาดหวังจากประชาชนภายนอกองค์กรได้ เช่น ความคาดหวังในความมีประสิทธิภาพขององค์กร การมีจิตสำนึกในการให้บริการ การมีจิตสำนึกในการเป็นข้าราชการที่ดี เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) เป็นกระบวนการที่เน้นทางเลือกที่ต้องการปรับเปลี่ยนแนวทาง หรือวิธีการดำเนินงานในรูปแบบการจัดทำบริการสาธารณะของภาครัฐให้มีความสอดคล้องกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นการปฏิรูประบบราชการเพื่อลดขนาดราชการ มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ การวัดคุณค่า การกระจายอำนาจ การสละอำนาจและการให้บริการด้วยระบบตลาด และเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่ ที่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก และระบบราชการไทยนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยสำนักงาน ก.พ.ร. เสนอต่อคณะรัฐมนตรีที่มีมติเห็นชอบ ในการนำหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ทั้ง 4 หลักการสำคัญ คือ หลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ หลักค่านิยมประชาธิปไตย หลักประชาธิปไตย และ หลักความรับผิดชอบต่อการบริหาร ทั้งนี้ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นกระแสแนวคิดหลักที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงในการบริหารงานภาครัฐในปัจจุบัน

2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน

“หมู่บ้าน” หมายถึง หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องที่ในระดับเล็กที่สุด ที่มีประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นเครือญาติที่เกี่ยวข้องผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น

“หมู่บ้าน” คือ ถิ่นสถานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ที่มักจะพบในพื้นที่ชนบท หรือใช้เรียกชื่อเขตปกครองท้องที่ขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยหลาย ๆ ครอบครัว โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบบริหารและจัดการกิจการในหมู่บ้านนั้น ๆ หมู่บ้านเป็นชุมชนที่มีขนาดเล็กกว่าเมือง

“ชุมชน” คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในละแวกเดียวกัน โดยมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

“ชุมชน” หมายความว่า กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะโดยอาศัยหลักผูกพันในทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนาเดียวกันซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น หรืออาศัยหลักความผูกพันหรือผลประโยชน์ทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมร่วมกันโดยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เดียวกัน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ในทางการบริการสังคมร่วมกัน⁵

ประเวศ วะสี⁶ ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึงการที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน ความเข้มแข็งของชุมชน จึงอยู่ที่ความเป็นกลุ่มก้อนของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีศักยภาพสูง ความเป็นชุมชนจึงมีลักษณะที่สำคัญ คือ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความรัก มีการกระทำร่วมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ ยังมีองค์ประกอบที่บังเกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกัน คือ ความมีจิตวิญญาณ และผู้นำตามธรรมชาติและการจัดการ ความเข้มแข็งของชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาได้ทุกอย่าง ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ

สุรพล พะยอมแย้ม⁷ ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า ที่รวมของกลุ่ม หรือบุคคลที่มีพื้นฐานความสนใจในเรื่องเดียวกัน มีกิจกรรมร่วม โดยแต่ละคนและกลุ่มย่อย ต่างมีบทบาทในการทำหน้าที่ต่างกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้

⁵ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, *การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน* (กรุงเทพฯ : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2553), 5-7.

⁶ ประเวศ วะสี, *ประชาคมตำบล* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2541), 13-16.

⁷ สุรพล พะยอมแย้ม, *ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน* (กาญจนบุรี : สหภาพพัฒนาการพิมพ์, 2545), 9.

ทัศนีย์ ลักษณะวิชนชัย⁸ กล่าวถึง ลักษณะสำคัญหรือองค์ประกอบของชุมชน ไว้ดังนี้

(1) ชุมชนต้องมีลักษณะเป็นการอยู่ร่วมกันของบุคคลหลายคน เป็นคณะบุคคลโดยมีจำนวนมาก พอที่จะดำเนินชีวิตเป็นหมู่คณะตามปกติและพึ่งตนเองได้อย่างมีอัตลักษณ์ในทางวัฒนธรรมของตนเอง โดยอาศัยความสมดุล และยั่งยืนในสิ่งแวดล้อม หรือทรัพยากรตามธรรมชาติหรือรากเหง้าทางวัฒนธรรมเป็นฐานการดำรงชีพ

(2) การอยู่ร่วมกันนั้น ต้องมีลักษณะในการดำเนินวิถีชีวิตร่วมกัน โดยมีความสำนึกในความสัมพันธ์เป็นกลุ่มก้อนระหว่างกันอย่างต่อเนื่องไม่จำกัดเวลา

(3) ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือกิจกรรมร่วมกันดังกล่าว ต้องเป็นไปโดยสมัครใจ ไม่มีการบังคับ

(4) ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนต้องมีรูปแบบ หรือข้อบังคับที่แน่นอนเป็นกิจจะลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง

(5) ชุมชนจะต้องมีการจัดองค์กร มีผู้ทำหน้าที่จัดการ หรือ มีวิธีการจัดการร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งในนามของชุมชน ซึ่งแสดงออกให้เป็นที่รับรู้แก่สาธารณชนได้ ทั้งนี้ไม่จำกัดว่าจะต้องมีรูปแบบการจัดการองค์กร หรือการจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์⁹ ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนาชุมชน” คือ การเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการวางแผน โดยสามารถแยกองค์ประกอบตามคำจำกัดความออกเป็น 1) การเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยจงใจ 2) มีแผนหรือโครงการ 3) มีเป้าหมาย 4) มีประชาชนเข้าร่วม และ 5) มีการควบคุมเนื่องจากชุมชนต่าง ๆ ประกอบขึ้นเป็นสังคมหรือประเทศ ดังนั้น การพัฒนาชุมชนจึงเป็นการพัฒนาประเทศนั่นเอง

ผศ.ธนากร สังเขป¹⁰ ได้ให้ความหมายของ “การพัฒนา” (Development)

“การพัฒนา” คือ การทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น เป็นการเพิ่มคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ การพัฒนาอาจพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม หรือ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ก็ได้

⁸ ทัศนีย์ ลักษณะวิชนชัย, *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง* (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 27.

⁹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, *การพัฒนาชุมชน*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526), 14.

¹⁰ ธนากร สังเขป, “บทความทางวิชาการ ประกอบการบรรยายในการสัมมนา เรื่อง ทิศทางการพัฒนาชุมชนไทยในอนาคต,” www.franchisecb.com, (สืบค้นเมื่อ 22 ม.ค.60).

ความหมายของ “การพัฒนาชุมชน” (Community Development)

“การพัฒนาชุมชน” เป็นการทำให้กลุ่มคนดีขึ้น เจริญขึ้น ในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.2.1 ความสำคัญของการพัฒนาชุมชน

เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน คือ “คน” ซึ่งเป็นกลุ่มอันหลากหลาย กระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นหมู่บ้าน เป็นชุมชนเมือง เป็นกลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มกิจกรรม ฯลฯ กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของประเทศ เราเห็นพ้องกันว่าพัฒนาคน เป็นแนวทางการพัฒนาประเทศ ที่ถูกต้อง การพัฒนาคนจึงเป็นเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้รากฐานของประเทศดีขึ้น เจริญขึ้นในทุก ๆ ด้าน ประเทศชาติก็ดีขึ้น เจริญขึ้น เป็นสังคมพัฒนา สังคมพัฒนาดี สมาชิกในสังคมย่อมได้รับผลพวงของการพัฒนา ทุกอย่างมันเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การเล็งเป้าหมายการพัฒนาไปที่คน ก็คือการเล็งเป้าไปที่ชุมชน จึงเป็นภารกิจของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนาอย่างจริงจัง รวมทั้งต้องพัฒนาคนเองด้วย เหมือนตนเองเป็นชุมชนหนึ่ง องค์กรทั้งหลายก็ต้องพัฒนาตนเอง เช่นเดียวกัน เพราะองค์กรก็มีความเป็นชุมชนด้วย ถ้าเราจินตนาการว่าคนเหมือนเซลล์ (cell) ของประเทศ (ร่างกาย) เซลล์ทุกเซลล์ได้รับการเอาใจใส่ดูแลให้ดี ทำให้พัฒนาประเทศชาติหรือสังคมไทยเราจะเป็นอย่างไร ลองจินตนาการต่อไป เพราะฉะนั้น เป้าหมายของประเทศ หรือสังคม จึงต้องพัฒนาคนหรือชุมชน

อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามพิทยาพงศ์ ¹¹ ได้กล่าวถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง มี 7 ประการ ดังนี้

(1) โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน หมายถึงสัมพันธ์ภาพทางอำนาจในชุมชนที่เท่าเทียมกัน อำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรหรือโอกาสในชุมชนไม่แตกต่างกัน เงื่อนไขนี้เป็นปัจจัยให้เกิดความรัก ความสามัคคี ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างกว้างขวาง

(2) ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การผลิต การบริโภค การสะสมและกระจายส่วนเกิน ประชาชนมีสิทธิและอำนาจในการเข้าถึงและจัดการทรัพยากร มีรูปแบบการผลิตที่สนองความต้องการของตนเองเป็นหลัก และเชื่อมโยงกับระบบนิเวศน์ การบริโภคเน้นการพออยู่พอกิน ไม่ทำลายธรรมชาติ ไม่สะสมมาก หากมีการกระจายส่วนเกินสู่ญาติมิตร และสังคม ในรูปการแบ่งปัน ทำบุญ ชำระภาษี

¹¹ บุญนาค ตีวกุล “ชนบทไทย การพัฒนาสู่ประชาสังคม” กันยายน 2543 , 80-81. อ้างถึงใน อุทัย ดุลยเกษม และ เอนก นาคะบุตร เสริมความเข้มแข็งให้ตำบลจากวิถีคิดสู่วิถีปฏิบัติ หนังสือชุดประชาสังคม ลำดับที่ 11, (กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2541).

(3) ค่านิยมจากศาสนธรรม หรือ อุดมการณ์ในการใช้ชีวิต ความเชื่อในเรื่องกรรม การเคารพอ่อนน้อมต่อธรรมชาติในฐานะเป็นจิตวิญญาณ เอื้อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพ

(4) กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น การสืบสานภูมิปัญญา ดั้งเดิม จากครอบครัว วัด สถานประกอบการ โดยการสังเกต ฟัง ถาม ทดลองทำ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการเรียนรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง

(5) กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำตามธรรมชาติในชุมชนเกิดขึ้นได้หลายเงื่อนไข เช่น การประพฤติตนในกรอบของศีลธรรม การเป็นผู้ต่อสู้เพื่อชุมชน หรือเป็นผู้ทรงคุณความรู้ ชุมชนที่มีโครงสร้างทางสังคมในแนวนอน จะเกิดกลุ่มผู้นำธรรมชาติอย่างหลากหลายตามกิจกรรมที่เกิดขึ้น และมีการทำงานในรูปการปรึกษาหารือ แสวงหาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

(6) ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น สิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งเปรียบเสมือนระบบความมั่นคงและสวัสดิการชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดผ่านระบบครอบครัว เครือญาติ เพื่อนฝูง มีกฎเกณฑ์ แบบแผนการดำเนินชีวิตร่วมกัน ชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น จะมีพลังสามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างดี

(7) กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องตลอดเวลา ไม่ว่าจะ เป็นสถานที่พบปะของชุมชนในวิถีชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ หรือกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ล้วนเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ปรึกษาหารือกัน อันจะนำไปสู่การปรับตัวของชุมชนได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์

เดวิด แมทธีวส์¹² กล่าวว่าชุมชนที่มีสถาบันการศึกษาดี รัฐบาลมีประสิทธิภาพ มีเศรษฐกิจมั่นคง และมีชีวิตสาธารณะที่ดี ส่วนใหญ่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นวิธีที่เหมาะสมในการสร้างชีวิตสาธารณะ คือ การแสวงหาวิถีกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เช่น กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชน รวมทั้งคนแปลกหน้าได้มาพบปะแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เกิดกระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์เชิงสาธารณะในที่สุด ยุทธศาสตร์ 4 หลักในการเสริมสร้างชีวิตสาธารณะของเดวิด แมทธีวส์ มีดังนี้

¹² บุญนาค ตีวกุล “ชนบทไทย การพัฒนาสู่ประชาสังคม” กันยายน 2543 , 83. อ้างถึงใน เดวิด แมทธีวส์ มุมมองประชาสังคมด้านเศรษฐศาสตร์ พลเมือง ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษ (สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม อนุชาติ พวงสำลี บรรณาธิการ, 2543), 105-134.

(1) กำหนดประเด็นหรือปัญหาโดยประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้ขบคิดปัญหาในแง่ผลประโยชน์ตนและผลประโยชน์ของคนอื่น กระตุ้นให้ประชาชนเกิดสำนึกในชะตากรรมร่วม พร้อมแบกรับและแก้ไขปัญหา

(2) สร้างทางเลือกโดยผ่านกระบวนการพินิจพิเคราะห์ ซึ่งทำได้ไม่ถนัดนัก เพราะความขัดแย้งจากมุมมองที่แตกต่างกัน การสนทนาบางครั้งอาจไม่จบในครั้งเดียว แต่เป็นการสร้างแนวทางกว้าง ๆ ให้เห็นเป้าหมายร่วมกัน กิจกรรมที่เป็นไปได้ การปรับเปลี่ยนทัศนคติหรือท่าทีหลังจากได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากการสนทนา

(3) การดำเนินกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมนี้ไม่มีรูปแบบตายตัว เป็นกิจกรรมที่ระดมพลังประชาชนทำเพื่อประชาชนโดยรวม เช่น การฟื้นฟูสวนสาธารณะ ปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดวัด เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่มีได้ทดแทนกิจกรรมของรัฐหรือของเอกชน

(4) การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมิน ด้วยความรู้สึกที่เป็นเจ้าของและรับผิดชอบร่วมกัน ว่ากิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อพวกเขาอย่างไร เขาจะปรับปรุงกิจกรรมต่อเนื่องอย่างไร มิใช่การประเมินที่ทำลายความสัมพันธ์เชิงสาธารณะที่มีอยู่

ยุทธศาสตร์การสร้างชีวิตสาธารณะหรือชุมชนเข้มแข็ง ต้องการเวลาและการสนทนาประเด็นต่าง ๆ ด้วยความคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ การสนทนาร่วมกันเพียงครั้งเดียวอาจไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต้องดำเนินการกิจกรรมทั้ง 4 อย่างต่อเนื่องจนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้เลย

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ¹³ ได้กล่าวถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนไว้ 4 ด้าน ดังนี้

(1) ภูมิปัญญา ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบความคิดของชุมชน เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเชื่อมโยงคนในชุมชนเอาไว้ด้วยกัน การชี้วัดว่าชุมชนใดมีภูมิปัญญาหรือไม่อย่างไร ดูได้จากการสืบทอดองค์ความรู้หรือการสร้างสรรค์ ปรับและพัฒนาองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเงื่อนไขสภาพของชุมชน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากผู้นำความคิดของสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ที่เชื่อมโยง สืบทอดภูมิปัญญามาสู่วิถีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของสมาชิกในชุมชนและสังเกตจากความคิดและพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะ

¹³ สีลาภรณ์ นาคทรพรพ “แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม : ระดับกลุ่ม/ชุมชน ในการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย” อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่ำ บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2541), 239-254.

สะท้อนได้ดีว่ามีการสืบทอดภูมิปัญญาหรือไม่ โดยดูจากทัศนคติ หรือความคิดเห็น และพฤติกรรมของสมาชิกในการถือปฏิบัติตามพิธีกรรม ความเชื่อเหล่านั้น

(2) การจัดการกลุ่ม/องค์กรชุมชน องค์กรชุมชนหรือกลุ่มชาวบ้าน นับเป็นกุญแจสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชน เพราะเป็นรูปแบบของการรวมตัวทางสังคมที่ทำให้เกิดอำนาจทางสังคมที่จะถ่วงดุลกับอำนาจรัฐและอำนาจเงิน สำหรับเครื่องชี้วัดเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งดูได้จาก 1) วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นกลุ่มสนใจ กลุ่มการเรียนรู้ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา 2) กลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องมีกฎระเบียบและกติกา เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก โดยกฎระเบียบข้อบังคับสมาชิกมีส่วนร่วม 3) กลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องมีสมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมร่วมกัน รู้หน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ 4) กรรมการกลุ่ม ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง ดูได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ความบ่อยครั้งในการมีส่วนร่วม ความรวดเร็วในการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาและความโปร่งใสในการจัดการเรื่องการเงินและกระจายผลประโยชน์ไปสู่สมาชิก 5) กิจกรรมของกลุ่ม กลุ่มมีการดำเนินกิจกรรมที่สามารถชี้ความเข้มแข็งของกลุ่มได้ โดยดูจากการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจและอาชีพ เพื่อผลิต จำหน่าย และบริโภค กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ประเพณี เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อสวัสดิการแก่คนด้อยโอกาส รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน และกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรสาธารณสุขของชุมชน เช่น พื้นฟูแหล่งน้ำป่า การจัดการพื้นที่ใช้สอยทรัพยากรสาธารณสุขของชุมชนร่วมกัน และ 6) กองทุนของกลุ่ม ความสามารถในการระดมทุนภายในของคนในชุมชน นับเป็นตัวชี้วัดถึงศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี วัดได้จากขนาดของกองทุนประเภทของกองทุน ความสม่ำเสมอในการฝากออก และอัตราการเจริญเติบโตของกองทุน

(3) กระบวนการเรียนรู้และการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการเรียนรู้ นับเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เนื่องจากการยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ หาทางเลือกของการแก้ปัญหา การตัดสินใจเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาและการสรุปทบทวน เพื่อยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้น กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการปลูกจิตสำนึกของคนในการมุ่งมั่นจะแก้ปัญหาและพึ่งตนเอง และเรื่องของการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการกับปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถวัดได้จาก 1) การศึกษาดูงาน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ยกระดับภูมิปัญญาและการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี 2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เช่น จัดเวทีเพื่อสรุปทบทวนจากการศึกษาดูงาน จัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ปัญหาใหม่และข้อมูลใหม่ จัดเวทีเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย 3) การขยายเครือข่ายการเรียนรู้และความร่วมมือ วัดได้จากการขยายเครือข่ายในเรื่องต่อไปนี้ การมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น จำนวนองค์กรที่

เกี่ยวข้อง ประเภทของงานและกิจกรรมมีความหลากหลาย และการยอมรับจากองค์กรภายนอก ชุมชน

(4) ผลกระทบจากการดำเนินงานขององค์กรชุมชนในด้านต่าง ๆ ผลการดำเนินงานขององค์กรชุมชน คือเครื่องสะท้อนที่ดีประการหนึ่งถึงระดับความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างเครื่องชี้วัดส่วนใหญ่มักมองไปที่ผลการดำเนินงานของกิจกรรมที่องค์กรชุมชนดำเนินงานอยู่มากกว่าการใช้การชี้วัดที่กระบวนการและมักมองไปยังระดับปัจเจกบุคคลหรือระดับครัวเรือนมากกว่าระดับชุมชน ดังนั้น การวัด ผลกระทบการดำเนินงานกิจกรรมขององค์กรชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง หรือสิ่งแวดล้อม ควรมองอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เพื่อสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งหรือประสิทธิภาพของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนมากกว่ามองตัวชี้วัดแต่ละด้านโดด ๆ โดยไม่เชื่อมโยงกับปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จนั้นขึ้นมา

สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ¹⁴ และคณะ ได้กล่าวว่าการที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตามแนวคิดประชาสังคมตำบล ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 14 ประการ ดังนี้

(1) โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นประชาสังคม อันประกอบด้วยการมีกลุ่มองค์กร จำนวนคน สถานที่ การพบปะ ประเด็นพูดคุย ความใกล้ชิดและการสื่อสาร ว่าทั้งหมดนี้มีมากน้อยเพียงไร

(2) กระบวนการตัดสินใจและการเรียนรู้ของชุมชน ว่ามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยน และหาข้อสรุปในการแก้ไขปัญหาอย่างไร

(3) ภาวะผู้นำ ว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด กระจายตัวหรือไม่ ผู้นำมีความสัมพันธ์กับสมาชิกหรือไม่ และคุณสมบัติในการติดตามปัญหา การเรียนรู้ ความเป็นกลาง และมองกว้างไกลหรือไม่

(4) กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ในการให้ความสำคัญกับการดึงคน การพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การเน้นกลุ่มว่ามีอำนาจและพลังในการเปลี่ยนแปลงและความรับผิดชอบร่วมกัน

(5) ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ทั้งวัดโรงเรียน หน่วยงานราชการต่าง ๆ

(6) ความเป็นชุมชนและการหาทางออกร่วมกัน โดยศึกษาประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า การทำกิจกรรมร่วมกัน การดึงเอาคนที่ยังไม่สนใจงานพัฒนามาเข้าร่วม

¹⁴ สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, *อบต. ในอุดมคติ* (ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541), 32-35.

- (7) บทบาทของผู้หญิงในการเป็นผู้นำและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา
- (8) การให้ความสำคัญกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในฐานะเป็น ศูนย์กลาง แกนกลางของการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะมีทรัพยากรจำนวนมาก ทั้งในเรื่อง คน ทุน วัสดุอุปกรณ์ และอำนาจหน้าที่
- (9) การมองเห็นคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีทั้งความเหมือนกันและ แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ในการนำมาใช้ประยุกต์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อจากรากฐานเดิมทาง วัฒนธรรม
- (10) การบริหารจัดการและกฎระเบียบ ที่เอื้ออำนวยและเป็นปัญหาอุปสรรคในการ ทำงานการบริหารบุคคล กลุ่ม โครงการ การบัญชี การเงิน การตรวจสอบ การบันทึกการประชุม การ วางแผนแบบมีส่วนร่วม ล้วนเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติม ภายใต้สภาวะความรู้ ความสามารถของ ชุมชนประยุกต์เข้ากับหลักวิชาการสากล
- (11) การระดมทุนภายในและภายนอกชุมชน การเสนอแนวคิดหรือหลักการที่ดี แต่ขาดทรัพยากร ทุนในการดำเนินงาน ก็ทำให้ไม่สามารถเกิดกิจกรรมการแก้ไขปัญหาที่เป็นจริงใน ชุมชนได้ ดังนั้น ชุมชนจึงต้องพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในการระดมทุนภายในก่อน เมื่อขาดแคลนจึงหา แหล่งสนับสนุนจากภายนอกโดยดำรงศักดิ์ศรีและความอิสระในการทำงานของชุมชน
- (12) นโยบายและกลไกรัฐ ที่มีอิทธิพลลงไปสู่ชุมชนและพยายามจัดตั้งองค์กรให้ เป็นระบบย่อยในการขยายนโยบายจากศูนย์กลางสร้างเป็นกลไกของภาครัฐ ลักษณะดังกล่าวเอื้ออำนวย หรือเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- (13) การจัดการกับความขัดแย้งภายในและภายนอกชุมชน มีกระบวนการทั้งแบบ ดั้งเดิม โดยใช้วัฒนธรรมชุมชน และสันติวิธีอย่างไรบ้าง จึงทำให้ลดความขัดแย้งและหันมาเสริมสร้าง ความเข้มแข็งแก่ชุมชนร่วมกัน
- (14) กระบวนการทำงานพัฒนา ชุมชนมีกระบวนการหรือเครื่องมือในการทำงาน อย่างไรบ้าง จึงทำให้กิจกรรมพัฒนาประสบความสำเร็จ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญในที่นี้คือ กระบวนการ วางแผนแบบมีส่วนร่วมของคนทุกคนทุกกลุ่มในตำบล
- สำหรับแนวทางปฏิบัติ กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดบทบาทของหน่วยงานในสังกัดในการ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ดังนี้
- (1) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการบูรณาการ ในระดับนโยบาย

(2) กรมการปกครองเป็นหน่วยงานหลักในการทำความเข้าใจและชักจูงแนวทางปฏิบัติในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยมอบให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นกลไกบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

(3) กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยสนับสนุนข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนาวิทยากรกระบวนการและระบรองรับมาตรฐานแผน

(4) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหลักในการสร้างความเข้าใจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นให้ท้องถิ่นพิจารณานำโครงการตามแผนพัฒนาหมู่บ้านบรรจุในแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2.2 ความสำคัญของการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน

(1) ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ค้นหาศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน ไปสู่การพึ่งตนเอง โดยคนในหมู่บ้านช่วยกันหาสาเหตุและหาทางแก้ไขกันเอง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(2) การสำรวจข้อมูลทั้งหลายที่อยู่อย่างกระจัดกระจายในหมู่บ้าน ทำให้ทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย และสภาพปัญหาของหมู่บ้าน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุและหาทางแก้ไขปัญหา

(3) หมู่บ้านจะได้รับทราบปัญหาความต้องการของหมู่บ้าน และสามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหา รวมทั้งจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อหาแหล่งงบประมาณมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน ตลอดจนการกำหนดอนาคตในการพัฒนาหมู่บ้านไปสู่การพึ่งพาตนเอง

(4) เป็นการพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของคนในหมู่บ้าน ตลอดจนก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในหมู่บ้าน และระหว่างหมู่บ้าน

(5) เป็นการเสริมสร้างและฝึกฝนวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน

2.2.3 เป้าหมายของการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

แผนพัฒนาหมู่บ้านมิใช่เป็นเพียงการศึกษาปัญหาของหมู่บ้านแล้วนำมากำหนดเป็นแผนงาน/โครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านเท่านั้น แต่แผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นกระบวนการที่ทำให้คนในหมู่บ้าน ได้ตระหนักถึงศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ และสามารถดึงศักยภาพของตนเองที่มีอยู่นั้นมาทำให้เกิดการปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของตำบล อำเภอ และจังหวัด ดังนั้น กระบวนการส่งเสริมการบูรณาการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” จึงมีเป้าหมาย ดังนี้

(1) เพื่อค้นหาศักยภาพของหมู่บ้าน รับทราบปัญหาความต้องการ และจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และสามารถนำไปกำหนดวิธีการในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านได้อย่างถูกต้อง

(2) เพื่อจัดทำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณ และเสนอองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่น อำเภอ ใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด

(3) เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิด พฤติกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านด้วยตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

(4) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน ก่อให้เกิดความร่วมมือของคนในหมู่บ้านในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของหมู่บ้าน

(5) เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน วิถีชีวิตประชาธิปไตย และเกิดความรักความสามัคคีในหมู่บ้าน

2.2.4 บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

- (1) สืบค้นข้อมูล
- (2) บูรณาการแผนจากทุกภาคส่วน
- (3) ทบทวนแผนตามความต้องการของประชาชน
- (4) ผ่านที่ประชุมหมู่บ้าน
- (5) จัดส่งแผนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ (1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น (2) คณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (ก.บ.อ.) เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์อำเภอ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตร สาธารณสุข เพื่อบรรจุไว้ในแผนของส่วนราชการนั้น ๆ

2.2.5 กระบวนการขั้นตอนในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนา

การบูรณาการจัดทำแผนพัฒนา โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ได้กำหนดไว้ 8 ขั้นตอน ดังนี้¹⁵

- ขั้นตอนที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลคร่าวๆ ข้อมูลหมู่บ้าน
- ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน

¹⁵ กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, *คู่มือ...การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)* (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาศึกษาดินแดน, 2558), 78-88.

- ขั้นตอนที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน
 ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
 ขั้นตอนที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนพัฒนาหมู่บ้าน
 ขั้นตอนที่ 6 การประสานและ การใช้แผนพัฒนาหมู่บ้าน
 ขั้นตอนที่ 7 การตรวจสอบและติดตามผล
 ขั้นตอนที่ 8 การทบทวน ปรับปรุง แผนพัฒนาหมู่บ้าน

ภาพที่ 2.1 กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ที่มา : คู่มือ...การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาารักขา
 ดินแดน, 2558).

ตาราง 2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ขั้นตอน	รายละเอียด
1. การจัดเก็บข้อมูล ครัวเรือนและหมู่บ้าน	<p>เพื่อให้รู้ถึงสถานะของหมู่บ้านจำเป็นต้องมีการจัดเก็บข้อมูลหมู่บ้าน อยากรู้ และจำเป็นต่อการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น</p> <p>1.1 ข้อมูลครัวเรือน กม. ออกแบบการจัดเก็บข้อมูลและมอบหมายให้หัวหน้าคุ้มบ้าน หัวหน้ากลุ่มบ้าน หรือเขตบ้านแล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนในคุ้ม กลุ่ม หรือเขตที่รับผิดชอบ โดยข้อมูลครัวเรือนอาจประกอบด้วยข้อมูลรายรับ รายจ่าย หนี้สิน เครื่องใช้ไฟฟ้า พาหนะ เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ป่วย เป็นต้น ทั้งนี้ ข้อมูลครัวเรือน กม. สามารถกำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม</p> <p>1.2 ข้อมูลหมู่บ้าน กม. ออกแบบการจัดเก็บข้อมูลหมู่บ้าน โดย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รวบรวมจากข้อมูลครัวเรือน 2) จัดเก็บข้อมูลอื่น ๆ ของหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์ ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน คลอง หนอง บึง ศาสนสถาน ฯลฯ
2. การเตรียมการประชุม หมู่บ้าน	<p>เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว กม. มีหน้าที่สรุป รวบรวม และวิเคราะห์ในเบื้องต้น ก่อนจัดร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านนำเสนอในที่ประชุมหมู่บ้าน ในขั้นตอนการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน กม. มีหน้าที่ ดังนี้</p> <p>2.1 กำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดเวทีการประชุม รูปแบบ การจัดการประชุม และระเบียบวาระ ลำดับการนำเสนอ</p> <p>2.2 แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อนำแผนงาน/โครงการร่วมบูรณาการ</p> <p>2.3 แจ้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้/สนับสนุนการจัดการประชุมและกระบวนการจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ร่วมกับหมู่บ้าน</p> <p>2.4 แจ้งอำเภอล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน เพื่อมอบหมายทีมตำบลร่วมเป็นพี่เลี้ยงในการประชุมประชาคมร่วมกับหมู่บ้าน</p>

ตาราง 2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (ต่อ)

ขั้นตอน	รายละเอียด
	<p>2.5 แจ้งผู้แทนครัวเรือนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดที่มีอยู่ในหมู่บ้านล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน เพื่อเข้าร่วมประชุม</p> <p>2.6 คณะทำงานด้านจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” จัดทำร่าง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุม</p>
<p>3. การประชุมหมู่บ้าน</p>	<p>ในการประชุมหมู่บ้านเพื่อพิจารณาร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านตามที่ กม. จัดทำขึ้นและบูรณาการแผนกับแผนของส่วนราชการหรือแผนอื่น ๆ ที่มีในหมู่บ้าน โดย กม. มีบทบาทในการดำเนินการ ดังนี้</p> <p>3.1 การลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมหมู่บ้านไว้เป็นหลักฐานว่ามีตัวแทนครัวเรือนเข้าประชุมตามเกณฑ์ที่กำหนด</p> <p>3.2 ดำเนินการประชุมทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” โดย กม. นำเสนอร่าง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ที่ประชุมพิจารณา โดยที่ประชุมฯ อาจมีมติเห็นชอบหรือมีการเพิ่มเติมข้อมูลที่สำคัญและจำเป็น หรือตัดทอนส่วนที่ไม่จำเป็นออกตามมติที่ประชุมฯ</p> <p>3.3 จัดหมวดหมู่ข้อมูล แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ทั้งนี้ ทุกโครงการ กิจกรรมที่ระบุตามแผนฯ จะต้องสอดคล้องกับข้อมูลที่แท้จริงที่ได้จากการจัดเก็บในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ</p> <p>3.3.1 ด้านเศรษฐกิจ เช่น โครงการ/กิจกรรมที่สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย การใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว การส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอาชีพหลัก ไม่ว่าจะผ่านทางด้านฝีมือ แรงงาน การเกษตร ค้าขาย เป็นต้น</p> <p>3.3.2 ด้านสังคมและคุณภาพชีวิต เช่น โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ยาเสพติดเพื่อยั้งพาคคนอื่นมากกว่าตนเอง การจัดสวัสดิการของหมู่บ้าน การก่อสร้างหรือซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เป็นต้น</p>

ตาราง 2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (ต่อ)

ขั้นตอน	รายละเอียด
	<p>3.3.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการเตรียมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การปลูกป่าทดแทน การตัดแยกและจัดการขยะ เป็นต้น</p> <p>3.3.4 ด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เช่น โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด การตั้งเวรยามรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน การเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ การหาข่าว การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหมู่บ้านข้างเคียง เป็นต้น</p> <p>3.3.5 ด้านการบริหารจัดการ เช่น โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างกฎกติกาของหมู่บ้าน การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เป็นต้น</p> <p>3.4 หลังจากที่ประชุมหมู่บ้านได้เสนอโครงการ/กิจกรรม และมีการจัดหมวดหมู่ของโครงการ/กิจกรรม ออกเป็น 5 ด้านแล้ว ให้ กม. เสนอให้ที่ประชุมหมู่บ้านจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม ในแต่ละด้านทุกโครงการ/กิจกรรม ว่าแต่ละโครงการ/กิจกรรม มีความสำคัญมากน้อยอย่างไร โดยอาจมีการให้คะแนนแล้วเรียงลำดับจากโครงการ/กิจกรรมที่มีความสำคัญมากที่สุด ไปหาโครงการ/กิจกรรมที่มีความสำคัญน้อยที่สุดให้ครบทุกด้าน</p> <p>3.5 เมื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมในทุก ๆ ด้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ที่ประชุมฯ ร่วมกันพิจารณาว่า</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) โครงการ/กิจกรรมใด ที่หมู่บ้านสามารถดำเนินการได้เอง 2) โครงการ/กิจกรรมใด ที่หมู่บ้านต้องร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 3) โครงการ/กิจกรรมใด ที่หมู่บ้านมอบหมายให้หน่วยงานภายนอกดำเนินการ เพราะเกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน

ตาราง 2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (ต่อ)

ขั้นตอน	รายละเอียด
	<p>3.6 เมื่อได้มีการจัดเรียงลำดับความสำคัญและพิจารณาแนวทางการดำเนินการของแต่ละโครงการ/กิจกรรมแล้ว ให้ กม. ขอให้ที่ประชุมฯ ลงมติว่าจะเห็นชอบตามที่ได้มีการเรียงลำดับความสำคัญและแนวทางการดำเนินการที่กำหนด หรือไม่ ทั้งนี้ หากที่ประชุมฯ ยังไม่สามารถลงมติได้ เนื่องจากยังไม่ได้ข้อสรุปในเรื่องใด กม. ต้องจัดให้มีการประชุมใหม่ เพื่อร่วมกันพิจารณาจนได้ข้อยุติ</p> <p>3.7 เมื่อพิจารณาจนได้ข้อยุติแล้ว กม. ต้องจัดทำบันทึกผลการประชุมฯ ไว้เป็นหลักฐาน</p>
<p>4. การจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>	<p>หลังจากประชุมหมู่บ้านตามขั้นตอนที่ 3 และได้ข้อสรุปแล้ว คณะทำงานด้านจัดทำ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” จะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลจากการประชุมหมู่บ้านไปจัดทำ “ร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นรูปเล่ม เพื่อเสนอ ที่ประชุม กม. ให้ความเห็นชอบและรับรองเป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p> <p>ทั้งนี้ “ร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน” ต้องประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการ/กิจกรรมที่หมู่บ้านดำเนินการเอง - โครงการ/กิจกรรมที่หมู่บ้านร่วมกับหน่วยงาน/องค์กรอื่นดำเนินการ - โครงการ/กิจกรรมที่หมู่บ้านมอบหมายให้หน่วยงานภายนอกดำเนินการ เพราะเกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน
<p>5. การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>	<p>เมื่อคณะทำงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านได้ปรับปรุงร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เรียกประชุมหมู่บ้านเพื่อร่วมพิจารณาร่างแผนฯ อีกครั้ง เพื่อให้ความเห็นชอบแผนฯ ทั้งนี้ การประชุมฯ ต้องมีตัวแทนครัวเรือน ๆ ละ 1 คน เข้าร่วมประชุมฯ ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดที่อาศัยอยู่จริงภายในหมู่บ้าน</p> <p>5.1 ถ้าที่ประชุมฯ เห็นชอบ ให้ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธาน กม. ลงนามรับรองและประกาศใช้เป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>

ตาราง 2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (ต่อ)

ขั้นตอน	รายละเอียด
	<p>5.2 ถ้าที่ประชุมฯ มีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมให้คณะทำงานฯ แก้ไขเพิ่มเติมตามมติที่ประชุมฯ แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธาน กม. ลงนามรับรองและประกาศใช้เป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>
<p>6. การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>	<p>คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้านสำเนาเอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้านฉบับสมบูรณ์ที่ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธาน กม. ลงนามรับรองแล้ว เพื่อ</p> <p>6.1 จัดเก็บ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ไว้ใช้ประโยชน์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน (โครงการ/กิจกรรมที่ทำได้ให้ กม. และประชาชนร่วมกันทำ)</p> <p>6.2 จัดส่ง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด/เทศบาลตำบล/องค์การบริหารส่วนตำบล) เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว (โครงการ/กิจกรรมที่เกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน หรือต้องร่วมกับหมู่บ้านดำเนินการ)</p> <p>6.3 จัดส่ง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ให้คณะอนุกรรมการระดับอำเภอ (อ.ก.อ.) เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด (โครงการ/กิจกรรมที่เกินขีดความสามารถ ของหมู่บ้าน หรือต้องร่วมกับหมู่บ้านดำเนินการ)</p> <p>6.4 จัดส่ง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาของส่วนราชการหรือหน่วยงานดังกล่าว เช่น เกษตร สาธารณสุข ตำรวจ ทหาร เป็นต้น (โครงการ/กิจกรรมที่เกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน หรือต้องร่วมกับหมู่บ้านดำเนินการ)</p> <p>6.5 จัดส่งให้องค์กรเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี) เพื่อประสานและบูรณาการแผน (โครงการ/กิจกรรมที่เกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน หรือต้องร่วมกับหมู่บ้านดำเนินการ)</p>

ตาราง 2.1 ขั้นตอน รายละเอียดในกระบวนการขั้นตอนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (ต่อ)

ขั้นตอน	รายละเอียด
<p>7. การตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>	<p>คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน มีหน้าที่ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ดังนี้</p> <p>7.1 ตรวจสอบการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการในเขตหมู่บ้านให้มีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่อย่างไร</p> <p>7.2 ตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ภายในหมู่บ้านและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข หรือแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยแก้ไขปัญหา</p> <p>7.3 ติดตามเร่งรัดการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบโครงการ</p> <p>7.4 ตรวจสอบแผนงาน/โครงการ และระดมสรรพกำลังภายในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่หมู่บ้านมีศักยภาพสามารถดำเนินการได้</p> <p>7.5 รายงานผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ต่อที่ประชุมหมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของหมู่บ้านให้รับทราบอย่างแพร่หลาย</p>
<p>8. การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”</p>	<p>หมู่บ้านต้องทบทวนหรือปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ตามขั้นตอนที่ 1-6 อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นปัจจุบัน สามารถใช้เป็นแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น เมื่อหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ร่วมกัน มีอัตลักษณ์ในทางวัฒนธรรมของตนเอง มีความสัมพันธ์เป็นกลุ่มก้อนร่วมในกิจกรรมอย่างสมัครใจ โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารและจัดการกิจกรรม ที่แสดงถึงความเข้มแข็งของหมู่บ้านที่จะสามารถพัฒนาชุมชนที่มี

เป้าหมายหลักของการพัฒนา ก็คือ “คน” โดยมีโครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต ท้องถิ่น และมีกระบวนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูล ในความสัมพันธ์และโอกาสที่เท่าเทียมกัน จากภูมิปัญญา ระบบความเชื่อ ระบบคุณค่า ระบบความคิด จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวต่อกันได้ ซึ่งตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านก็จะทำให้คนในหมู่บ้านมีความตระหนักในการเข้ามาแสดงความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หากหมู่บ้านได้รับผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ยังรากลึกลงไปในสังคมไทยทุกระดับและบ่อนทำลายทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะเยาวชน ต้องป้องกันและแก้ไข โดยหมู่บ้านดำเนินการตามโครงการ/ กิจกรรมที่สามารถทำให้เป็นหมู่บ้านที่ปลอดยาเสพติด ด้วยการตั้งเวรยามรักษาความปลอดภัย การเฝ้าระวังสอดส่องพฤติกรรมของผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัว ต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลง หรือหมดไป และโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านหลุดพ้นจากปัญหาความยากจนและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เช่น การสร้างความตระหนักให้ประชาชนในหมู่บ้านเล็งเห็นประโยชน์และความสำคัญของการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต การรณรงค์ให้ ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งฟุ่มเฟือย ทั้งนี้ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นองค์กรหลัก มีกลไกในการขับเคลื่อน/กิจกรรมโครงการ และในฐานะที่เป็นผู้มีความใกล้ชิดประชาชน เข้าใจสภาพปัญหาต่างๆ ร่วมกับประชาชนในการวางแผนการแก้ไขปัญหา และนำโครงการสำคัญ ๆ บรรจุไว้ในแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นข้อมูลที่จะส่งต่อหรือเชื่อมโยงไปยังแผนระดับต่าง ๆ คือ แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น

2.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นแนวคิดที่เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคล หรือองค์กรที่ร่วมกันพัฒนาด้านความรู้ ปัญญา ความสามารถ และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมถึงสังคมในภาพรวมที่นำมาใช้ในการลดปัญหาการต่อต้าน หรือการขัดแย้งในการกระทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ไว้ ดังนี้

ปารีชาติ วลัยเสถียร¹⁶ กล่าวถึงแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไปจะมีความหมายกว้าง คือการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านงานพัฒนา ได้รับการยอมรับและนำมาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในงานพัฒนา กระบวนการของการมีส่วนร่วม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการริเริ่ม หรือการวางแผนโดยรัฐ แต่ความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับที่ประชาชนในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ โดยเน้นการทำงานในรูปแบบกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน ภารกิจจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้งานพัฒนาต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และการพัฒนาจำเป็นต้องมีการรวมพลังในลักษณะเบญจภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น

การมีส่วนร่วม หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมหรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงาน โดยมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการดำเนินงานเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน¹⁷

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี¹⁸ ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง

¹⁶ ปารีชาติ วลัยเสถียร, *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543), 135.

¹⁷ มุกดา จิตพรมา, “การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร” (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552) , 21-22.

¹⁸ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* (กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทยการพิมพ์, 2526), 20.

เออร์วิน¹⁹ ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการ

ศ.ดร.อรทัย ก๊กผล ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้²⁰

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิดมีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิดร่วมกันวางแผนงานร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

2.3.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

- (1) เพื่อต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง
- (2) เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ บริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรงกับความต้องการของประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชนมากที่สุด
- (3) เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐทุกชั้นตอน

2.3.2 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

- (1) เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
- (2) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

¹⁹ เออร์วิน, Participation Management : Concept, Theory and Implementtation, 1976 อ้างถึงใน ถิรพันธ์ ศุภระศร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ : ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้าน ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547), 14.

²⁰ อรทัย ก๊กผล, *คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548* (ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2548), 32-34.

(3) การสร้างความฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

(4) การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

(5) การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

(6) ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

(7) การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของคนสาธารณสุข ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

(8) ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

(9) เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง

(10) มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

(11) เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรค และสามารถแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้

(12) สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น

(13) สามารถป้องกันการบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้องและไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้

2.3.3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่การปฏิบัติ ต้องเข้าใจว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุม การมีส่วนร่วมของประชาชนหลากหลายระดับ ตั้งแต่การแจ้งให้ประชาชนรับทราบการดำเนินโครงการของประชาชนหลังจากผู้บริหารตัดสินใจแล้ว การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การให้ประชาชนมาร่วมในการกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ ปลูกป่า โดยประชาชนอาจไม่ได้ร่วมคิดเลยก็ได้ ดังนั้น เพื่อทำให้เกิดความชัดเจนและสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ในอนาคต การเข้าใจในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งนักวิชาการได้เสนอตัวแบบการมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางแก้ไข

ระดับที่ 2 หรือ เพื่อได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับปัญหาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

ระดับที่ 3 เข้ามามีบทบาท เพื่อร่วมทำงานกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่าความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา

ระดับที่ 4 สร้างความร่วมมือ เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหาพัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

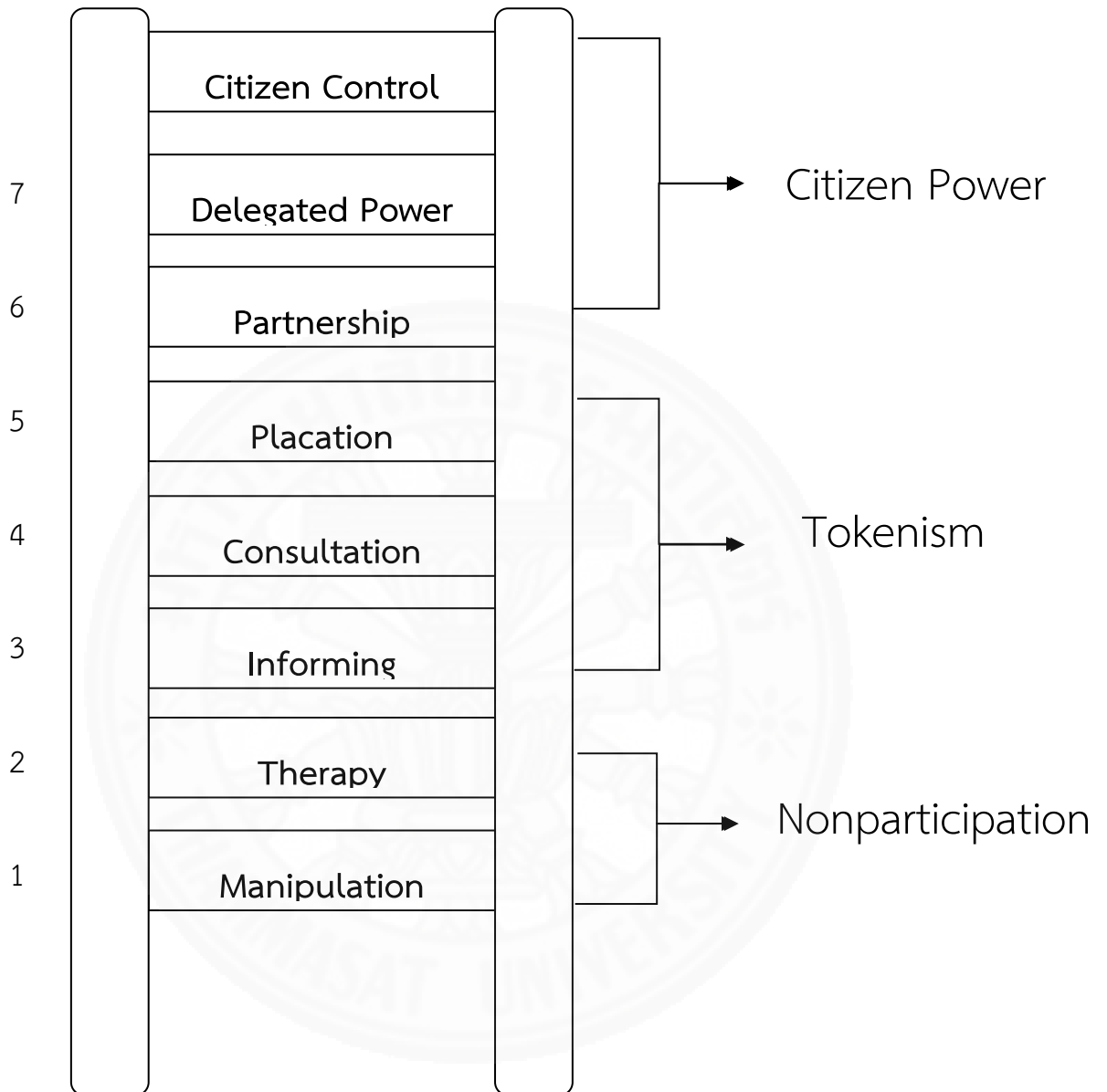
ระดับที่ 5 เสริมอำนาจ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

ตัวแบบขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองของ Arnstein

ตัวแบบ “ขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง” หรือ Ladder of Citizen Participation” ของ Arnstein²¹ ถือเป็นตัวแบบที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เพราะนำเสนอตั้งแต่ ค.ศ.1969 ซึ่งแบ่งขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ขั้น ประกอบด้วย

- 1) ขั้นการควบคุม (Manipulation)
- 2) ขั้นการรักษา (Therapy)
- 3) ขั้นการให้ข้อมูล (Informing)
- 4) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation)
- 5) ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation)
- 6) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership)
- 7) ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power)
- 8) ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control)

²¹ อรรถัย ก๊กผล, *คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น* พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ : ส เจริญ การพิมพ์, 2552) 20-23. อ้างถึงใน Shery R. Arnstein, “A Ladder of Citizen Participation” *Journal of the American Planning Association* 35 (July, 1969) : 216-24.

ภาพที่ 2.2 แสดงขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองของ Arnstein
ที่มา : คูคิต คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น (กรุงเทพฯ : ส เจริญ การพิมพ์, 2552).

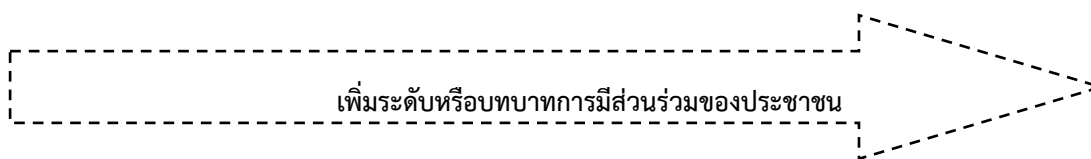
ระดับขั้นบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น สำหรับ Arnstein นั้น
ขั้นบันไดที่ 1 และ 2 ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย หรือที่เรียกว่า Nonparticipation
ส่วนขั้นที่ 3 ถึงขั้นที่ 5 เรียกว่า Tokenism หมายถึง ประชาชนมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็น
แต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ขั้นที่ 6, 7 และ 8 ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจหรือเรียกว่า

Citizen Power จากตัวแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

ตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ IAP2

ตัวแบบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ นำเสนอโดยสมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (International Association of Public Participation) ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ชั้น ซึ่งเป็นตามหลักการเดียวกับของ Arnstein คือ ยิ่งสูงขึ้น ยิ่งสะท้อนอำนาจและอิทธิพลของประชาชนในการบริหารหรือตัดสินใจมากขึ้นด้วย

ชั้นให้ข้อมูลข่าวสาร Inform	ชั้นรับฟังความคิดเห็น Consult	ชั้นเข้ามามีบทบาท Involve	ชั้นสร้างความร่วมมือ Collaborate	ชั้นเสริมอำนาจ Empower
เป้าหมาย				
เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทางเลือก และทางแก้ไข	เพื่อได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางเลือก และแนวทางแก้ไข	เพื่อร่วมทำงานกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่าความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา	เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข	เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ
สัญญาต่อประชาชน				
เราจะทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร	เราจะให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน รับฟังความคิดเห็น รวมทั้งตระหนักถึงข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนในการตัดสินใจ	เราจะทำงานกับประชาชนเพื่อให้ความคิดเห็นและข้อมูลจากประชาชนสะท้อนในทางเลือก	เราจะร่วมงานกับประชาชนเพื่อได้ข้อเสนอแนะและความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้	เราจะปฏิบัติสิ่งที่ประชาชนตัดสินใจ
ตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน				
<ul style="list-style-type: none"> • การประชาสัมพันธ์ • จัดทำรายงานผลงานประจำปี • จดหมายข่าว 	<ul style="list-style-type: none"> • การลงพื้นที่ชุมชนของเทศบาล • การประเมินผลการดำเนินงาน 	<ul style="list-style-type: none"> • ศูนย์รับเรื่องร้องทุกข์เทศบาลโดยตัวแทนชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> • คณะกรรมการร่วมเอกชน-ท้องถิ่นด้านภาษี • คณะกรรมการพัฒนา 	<ul style="list-style-type: none"> • การแก้ไขความขัดแย้งโดยประชาคม • สภาเมือง

ภาพที่ 2.3 : แสดงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของ IAP2 และตัวอย่างเทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มาจาก Public Participation Spectrum พัฒนาโดย สมาคมนานาชาติด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (International Association for Public Participation)

2.3.4 หลักการและแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์²² ได้กล่าวถึงหลักการและแนวทางการพัฒนาโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังนี้

(1) ต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของคนในชุมชนที่เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมซึ่งต้องใช้เวลาในการกระตุ้น เร่งเร้าความเข้าใจ เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจจนกระทั่งคนในชุมชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเหล่านั้น

(2) กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังชุมชนในการรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

(3) แนวทางการพัฒนาในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่รับดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องพึ่งพากายนอก โดยระยะเริ่มแรกต้องไปทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้คนในชุมชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของกิจกรรมร่วมกัน และต้องสามารถทำต่อไปได้เอง เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง การช่วยตนเองและการพึ่งตนเองเป็นหลักสำคัญที่ต้องเริ่มตั้งแต่ต้น

(4) กิจกรรมที่นำเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมรับของชุมชน ซึ่งหมายรวมทั้งการใช้ทรัพยากรชุมชน การสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมชุมชน

(5) การริเริ่มกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน ซึ่งหมายถึงผู้นำตามธรรมชาติ ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งจากทางราชการ เพื่อเป็นผู้บุกเบิกและชักนำชาวบ้าน ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปจะสามารถปรับทัศนคติและการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วกว่า และเป็นผู้ที่ชาวบ้านศรัทธาในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงไปได้เร็วกว่าและได้รับการยอมรับมากกว่าประชาชนทั่วไป

(6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุปัญหา ร่วมปรึกษาหารือทางแก้ปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมการวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

²²ไพรัตน์ เตชะรินทร์, นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2531), 843.

2.3.5 รูปแบบการมีส่วนร่วม

John M. Cohen and Norman T. Uphoff²³ รูปแบบของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ชนิด โดยมีขอบเขตระหว่างกิจกรรมที่คาดหวังกับโครงสร้างของการมีส่วนร่วม ความคิด เหตุผล ความปลอดภัย และโดยที่การวัดขอบเขต ความต้องการหรือตัวชี้วัด และผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมไม่สามารถจะนำมานับเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมที่เหมาะสมจำเป็นต้องเริ่มจากการคิดตัดสินใจ และการตัดสินใจนั้นมีหลาย ๆ แบบอย่างด้วยกันที่ก่อให้เกิดกระบวนการวางแผนและการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาโดยเฉพาะ

- (1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การตัดสินใจ
- (2) การมีส่วนร่วมในวิธีการ/การดำเนินงาน
- (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จะมีรูปแบบการวัดที่เหมาะสม อันเนื่องมาจากธรรมชาติของกิจกรรมในชุมชนนั้น ชนิดของผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับ และเป้าหมายที่สำคัญ คือ สวัสดิการสังคม ที่จะได้รับเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ เสร็จสิ้นลง
- (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2.3.6 แนวทางการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมที่ประสบผลสำเร็จ²⁴

แนวทางการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมที่ประสบผลสำเร็จ มีสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ

- (1) หัวใจหรือหลักการพื้นฐานของการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ผู้บริหารโครงการการมีส่วนร่วมต้องยึดถือประกอบด้วยหลัก 4S
- (2) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการวิเคราะห์สถานการณ์ และเตรียมการล่วงหน้า ดังนั้นการวางแผนโครงการการมีส่วนร่วมจะเป็นกลไกหรือเป็นเครื่องมือช่วยให้การมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ ซึ่งการวางแผนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

²³ John M. Cohen and Norman T. Uphoff, 1977, 43-45 อ้างถึงใน พิสุทธิ วรรณฉัตรสิริ, “การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดระเบียบสังคมในชุมชนกลุ่มรัตนโกสินทร์” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546).

²⁴ อรทัย ก๊กผล, *คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*, 80-84.

หลัก 4S ในการบริหารจัดการ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

Starting Early : เริ่มต้นเร็วก่อนการตัดสินใจ

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องเริ่มต้นตั้งแต่ในระยะแรก ที่มีการให้ข้อมูล เพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดเห็นและให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการตัดสินใจ เวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานภาครัฐ และในกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้มีเวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจของประชาชนสะท้อนความคิดเห็นของชุมชน

Stakeholders : ผู้มีส่วนได้เสียต้องครอบคลุม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ต้องการให้มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Inclusive) ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรก ๆ ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องให้ความสำคัญในการระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และระมัดระวังมิให้เกิดการผิดกลุ่มเป้าหมาย ควรเอื้ออำนวยให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมได้ เช่น กำหนดเวลารับฟังความคิดเห็นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ หรือ การใช้ภาษาท้องถิ่น รวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในการเดินทางไปมีส่วนร่วม

Sincerity : ความจริงใจเป็นฐานของความไว้วางใจ

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อนและมีความสัมพันธ์ ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการมีอำนาจอนุมัติต้องจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและพอเพียง ตอบสนองความสงสัย รวมถึงแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการอธิบายกระบวนการต่าง ๆ ให้ชัดเจน เมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ก็รับฟังข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้น

Suitability : ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์

การบริหารการมีส่วนร่วม คือการเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องคำนึงถึงความเหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกัน พื้นที่และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และข้อจำกัดของหน่วยงาน

ที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลา บุคลากร และงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ต้องประกอบด้วย กระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิภาพ

2.3.7 ขั้นตอนการวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิผลควรมีการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ

(1) ขั้นเตรียมการ

- 1.1 กำหนดทีมงานหรือผู้รับผิดชอบ
- 1.2 ตรวจสอบสถานการณ์ภายในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตัดสินใจ
- 1.3 ประเมินสถานการณ์สาธารณะหรือชุมชน

(2) ขั้นวางแผนการมีส่วนร่วม

- 2.1 ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประเด็นที่ห่วงกังวล
- 2.2 คาดการณ์ระดับของการโต้เถียงและความไม่ลงรอยของประเด็นหรือโครงการ
- 2.3 ระบุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ
- 2.4 ระบุเงื่อนไขพิเศษของชุมชนหรือประเด็นที่อาจกระทบต่อรูปแบบการมีส่วนร่วม
- 2.5 การเลือกรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับสถานการณ์
- 2.6 เขียนแผนการมีส่วนร่วม

โครงการ

มีส่วนร่วม

ตามขั้นตอนการตัดสินใจ

(3) ขั้นนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

- 3.1 วางแผนการดำเนินงานของแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วม

2.3.8 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

จากที่ได้กล่าวมาแล้วถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จำเป็นที่เราต้องทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

John M. Cohen and Norman T. Uphoff²⁵ กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม คือ

(1) ปัจจัยทางด้านกายภาพและชีวภาพ การแยกตัว หรือกระจายของการมีส่วนร่วมเกี่ยวเนื่องกับการอยู่อาศัยของประชากรเป็นหลัก ที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดกฎเกณฑ์ เช่น การพบปะสังสรรค์ เป็นต้น

(2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การมีผลประโยชน์และการขาดแคลนที่ดิน แรงงาน และทุน เป็นปัจจัยสำคัญในที่นี่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาซึ่งความสามารถและการขนส่ง และการสื่อสาร เป็นผลกระทบที่สำคัญของการมีส่วนร่วมในพื้นที่ เป็นผลกระทบและความเป็นไปได้ที่ก่อให้เกิดการตัดสินใจ

(3) ปัจจัยทางด้านนโยบาย การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยแนวคิดการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดการคาดหวัง และทำให้เกิดสถานการณ์การมีส่วนร่วมในที่นั้น ยกตัวอย่างเช่น มีหมู่บ้านหนึ่งที่มีนโยบายไม่สนับสนุนความเสมอภาคของประชาชน แต่ทางเลือกและการกระทำถูกกำหนดขึ้นจากการมีส่วนร่วมที่ดำรงอยู่ และต่อเนื่องไปที่น่ามาพิจารณาแทน

(4) ปัจจัยทางด้านสังคม ความไว้วางใจของประชากรขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้นำในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งจะมีอิทธิพลมากต่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ หรือองค์กรที่มีความคล้ายคลึงกัน และความซับซ้อนและการประเมินค่าที่สะสมของสังคม เช่น ศาสนาและเชื้อชาติ

(5) ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมน้อยในชุมชนพื้นฐาน ที่มีผลกระทบจากความสัมพันธ์ที่น้อยต่อกัน ความสับสนซึ่งเกิดจากทัศนคติที่แตกต่างกัน หรือความเชื่อที่ตรงกันข้ามในทางสังคม

(6) ปัจจัยทางด้านภูมิหลัง ยกตัวอย่าง เช่น ที่ซึ่งเราไม่สามารถคาดการณ์ถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือ เช่น การถูกบังคับให้เข้ามามีส่วนร่วม เราไม่สามารถที่จะคาดการณ์การมีส่วนร่วมได้เลย ถ้าการมีส่วนร่วมของสังคมคือการบังคับคนในสังคมให้ปฏิบัติตามประสบการณ์การมีส่วนร่วมในอดีตก็มีความสำคัญต่อการกำหนดกฎหมายในเรื่องการมีส่วนร่วม

²⁵ John M. Cohen and Norman T. Uphoff. (1977), อ้างถึงใน พิสุทธิ วรรณฉัตรสิริ, “การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดระเบียบสังคมในชุมชนกลุ่มรัตนโกสินทร์” 18-19.

2.3.9 ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปาริชาติ วลัยเสถียร²⁶ ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ดังนี้

(1) ปัญหาด้านนโยบายและองค์กรของรัฐ สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ

1.1 ระดับนโยบาย โครงสร้างทางการบริหาร โครงสร้างทางสังคม พบว่า

-นโยบายของรัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนา

-อำนาจในการตัดสินใจรวมศูนย์ที่ส่วนกลางไม่ได้กระจายอำนาจให้แก่

ประชาชน

-โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การบริหาร และระบบเศรษฐกิจ อยู่ใน

กลุ่มนายทุน

1.2 ระดับปฏิบัติ พบว่า

-เจ้าหน้าที่ไม่มีความเข้าใจ และไม่มีทักษะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ของประชาชน

-เจ้าหน้าที่ไม่มีจิตวิทยาในการปฏิบัติงาน และไม่มีความเสียสละที่จะ

ทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

-ขาดการประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

-ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของข้าราชการ

-ขาดการประสานงานและระบบการติดตามประเมินผล

(2) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มผู้นำ พบว่า

-ผู้นำ ไม่มีความเข้มแข็ง ทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือและศรัทธา

-ผู้นำครอบงำความคิดเห็นของชาวบ้าน

-การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้นำ

2.2 กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่า

-ชาวบ้านมีภาระด้านการประกอบอาชีพ ด้านครอบครัว และด้านสุขภาพ

-ชาวบ้านขาดทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน

²⁶ ปาริชาติ วลัยเสถียร, *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*, (กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543), 166.

-ชาวบ้านเกิดความขัดแย้งในด้านความคิดเห็น และผลประโยชน์ทำให้ขาดความสามัคคี และเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก

-ชาวบ้านมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน

-ชาวบ้านขาดการศึกษา ขาดความรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ

-ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่น และไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

-ชาวบ้านไม่สนใจและไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ส่วนการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ

-สตรีขาดความเชื่อมั่นในการเสนอโครงการ และไม่กล้าแสดงออก

เพราะขาดโอกาส ขาดความรู้ และประสบการณ์ในงานพัฒนา

-ผู้เข้าร่วมประชุมบุรุษไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น และบทบาทของสตรี

-สตรีภารกิจทั้งในและนอกบ้าน

(3) ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง

3.1 ด้านการเมือง

-ขาดการกระจายอำนาจ

-ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย

3.2 ด้านเศรษฐกิจ

-กระบวนการผลิต และปัจจัยการผลิต อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม

-กลไกของรัฐควบคุมระบบเศรษฐกิจอย่างเข้มงวด

-ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร

3.3 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

-การแบ่งแยกเชื้อชาติ ภาษา เพศ และอายุ

-ความไม่รู้อันเกิดจากการไร้การศึกษา

-คนยากจนตกอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์

-การครอบงำของผู้มีอำนาจ และการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

สำหรับ กรมการพัฒนาชุมชน ใช้กระบวนการแผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน แผนชุมชนได้รับการนำไปใช้ประโยชน์จากส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นแผนชุมชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน แก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ภาคีการพัฒนา ผู้นำชุมชน และผู้อาศัยในชุมชนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการแผนชุมชนอย่างชัดเจน

การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนอื่นในสังคม เป็นที่ประจักษ์ว่ากลไกของรัฐเองในระบบราชการไม่เข้มแข็ง อ่อนแอ และมีความสามารถไม่พอรับมือกับการแก้ไขปัญหาประเด็นนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องกับหลายกลุ่มชนและหลายหน่วยงานในภาครัฐ เอกชน และภาคสังคมอื่น ๆ การบริหารปกครองที่เป็นไปได้และจะประสบความสำเร็จมากที่สุดจะต้องไม่ใช้วิธีการของระบบราชการ แต่จะเป็นการเปิดโอกาสให้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นแบบชั่วคราว แบ่งปันกันช่วยเหลือ หรือร่วมกันในภาพรวมทั้งหมดด้วยกัน รวมทั้งสื่อมวลชนยังมีความจำเป็นแก่การเป็นตัวช่วยในการประสานความร่วมมือและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และเปิดพื้นที่ขยายความร่วมมือในประเด็นนโยบายหรือปัญหาที่กระทบผู้เกี่ยวข้อง²⁷

เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ “การประชุมประชาคม” อย่างสร้างสรรค์กับกระบวนการระดมสมอง ในความเชื่อสำคัญ ผู้ที่ร่วมประชุมประชาคมทุกคนเป็นคนสำคัญเท่าเทียมกัน มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ มุมมองความคิดที่แตกต่าง และพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อหาทางออกใหม่ ๆ ในที่ประชุม และให้ความสำคัญกับกระบวนการประชุมมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม

หลักการสำคัญ 5 ประการ ที่ยึดถือ

(1) แนวทางการประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์

กระบวนการประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์ เน้นการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมทั้งหมด เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทิศนะต่อประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผู้ดำเนินการประชุม ต้องครุ่นคิดและใคร่ครวญว่า “ทำอย่างไร เราจึงจะดึงศักยภาพทั้งหมดของผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมออกมาให้เชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันและทำให้เกิดพลังในการทำงานร่วมกันมากขึ้น

(2) ผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ดำเนินการประชุมและกลุ่มสมาชิกในที่ประชุม มีบทบาทที่พิเศษแตกต่างจากการประชุมประชาคมแบบเดิมคือ ผู้ดำเนินการประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์ (เจ้าหน้าที่ อปท. /นักพัฒนาชุมชน) ซึ่งทำหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยงหรือผู้สนับสนุน หรือที่เรียกว่าผู้อำนวยกระบวนการ (Facilitator) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมกระบวนการประชุมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่วนสมาชิกในที่ประชุม

²⁷ อัมพร อารังลักษณ์ และคณะ, *การบริหารปกครองสาธารณะ การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 33.

ประชาคมนั้น ควรเปิดใจกว้างเพื่อรับฟังข้อมูล ข้อคิดเห็น หรือเสนอแนะสมาชิกคนอื่น ๆ ในที่ประชุม และร่วมมือกันพิจารณาข้อมูลหรือดำเนินการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างรอบคอบและมีสติ

(3) กระบวนการประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์

การประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์ มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน ข้อมูล หรือข้อคิดร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม ภายใต้กฎ กติกา มารยาทที่ผู้เข้าร่วมประชุมกำหนด และยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ทุกคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ทุกความคิดมีคุณค่า เราไม่ฆ่าความคิดใคร ไม่มีความคิดใดผิดหรือถูก เปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ไม่ขึ้นนำ ไม่ครอบงำ ความคิดผู้อื่น การอภิปรายต้องสั้น กระชับ ตรงประเด็น ได้ใจความ รักษาเวลา รักษากติการ่วมกัน

การประชุมประชาคม จะมีประสิทธิภาพอย่างดี หากสมาชิกในที่ประชุมมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในลักษณะของการสนทนาแบบสานเสวนา (dialogue) หรือการสนทนาที่ เน้นการฟังกัน พูดทีละคน และให้เกียรติกันและกัน ภายใต้กติการ่วมกัน เคารพมติที่ประชุมที่เกิดจากการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่

(4) การบริหาร “เวลา” ในการประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์

เมื่อการประชุมประชาคม ใช้ “เวลา” ส่วนใหญ่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น ร่วมกัน ดังนั้น การกำกับควบคุมกระบวนการประชุมให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ต้องเป็นหน้าที่ ของผู้เอื้ออำนวยกระบวนการ (Facilitator) ซึ่งต้องคอยตั้งข้อสงสัย หรือให้ข้อคิดดี ๆ ที่น่าสนใจที่ เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการประชุมประชาคมด้วย

(5) การตัดสินใจในการประชุมประชาคมอย่างสร้างสรรค์

กระบวนการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ให้เป็นการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในที่ประชุม ประชาคมภายใต้การพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกันอย่างรอบคอบและเป็นระบบ เคารพกฎ กติกา มารยาทของที่ประชุม

ผู้เอื้ออำนวยกระบวนการ (Facilitator) ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุมประชาคม อย่างสร้างสรรค์ จะเป็นบุคคลใดก็ได้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

(1) มีความเชื่อมั่นในศักยภาพ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม ประชุมประชาคม โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เสรี ภายใต้ เวลาที่กำหนดร่วมกัน

(2) มีความสามารถในการฟัง การจับประเด็น และการสรุปประเด็นได้ดี มีเนื้อหา สารถูกต้อง สั้น กระชับ ตรงตามประเด็นที่มีการแลกเปลี่ยนในที่ประชุมและตรงตามกำหนดเวลา

(3) มีความใจกว้าง และใจเย็น พร้อมทั้งจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ฉุนเฉียวง่าย ไม่ตื่นตระหนกง่าย แต่ใช้สมาธิในการวิเคราะห์และพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ อย่างระมัดระวังรอบคอบ

- (4) ไม่มีความเป็นเผด็จการ แต่มีความยุติธรรมและเป็นกลาง ไม่ถูกโน้มนำความรู้สึกได้ง่าย ๆ ดำเนินการต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลและหลักฐาน
- (5) มีทักษะในการคลี่คลายความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นในที่ประชุม
- (6) มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น โดยเฉพาะบรรยากาศของที่ประชุม รับรู้ปฏิกิริยา ของผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมได้อย่างรวดเร็ว สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้ทันท่วงที ควบคุมทิศทางการประชุมประชาคมนั้น ๆ ไปสู่เป้าหมายได้อย่างเหมาะสม
- (7) มีความสามารถในการตั้งข้อสังเกต หรือคำถามได้ดี คม ชัด กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมประชาคม กระตือรือร้น ในการคิดและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รอบคอบ และช่วยสร้างความมุ่งมั่นให้ผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้สำเร็จ
- (8) ไม่มีความทะนงตนว่า ตนคือคนเก่ง ตนเป็นผู้รู้ แต่มีความกระตือรือร้น ที่จะเรียนรู้เสมอ
- (9) มีความยืดหยุ่นสูง ไม่ยึดติดกับเทคนิคใดเทคนิคหนึ่งโดยเฉพาะ สามารถปรับตัว และใช้เทคนิคต่างๆ ให้สอดคล้องกับกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

จากแนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ มีความเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในปัจจุบันเป็นกระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดง ทักษะ แลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนมีอิสระทางความคิดและเต็มใจ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ว่าควรเข้าร่วมกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มต้นวางแผนงาน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยน โครงการร่วมกัน ตามหลักการบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย โดยเฉพาะในการดำเนินโครงการของรัฐจะมีผลให้การดำเนินการนั้นเป็นไปด้วยความรวดเร็ว รวมทั้งลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐอีกด้วย

ดังนั้น คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จะต้องวางแผนในการสำรวจข้อมูล จัดเตรียมหมู่บ้านเพื่อดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการประสานหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาการ ภาคประชาชน ในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบ แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ในเรื่องของการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ ประมวลสรุปผล และการจัดประชุมหมู่บ้านเพื่อลดความซ้ำซ้อน เพิ่มประสิทธิภาพ และลดภาระของประชาชน ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วม

ในการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ในการจัดทำการประชุม พร้อมร่วมรับฟังปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน และส่วนราชการอื่น ก็เป็น วิทยากรให้ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูล ร่วมกันคิด วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไข เป็นการประเมินศักยภาพของหมู่บ้าน การกำหนดทิศทางการพัฒนาของหมู่บ้าน กำหนดแผนงานหรือ โครงการ/กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านได้ ตลอดจนการติดตามผลการประสานเชื่อมโยงแผนฯ กับหน่วยงาน/ องค์กร ที่ได้จัดส่งแผนฯ ให้ว่าได้รับการตอบสนองหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงาน ตามโครงการ/กิจกรรม ที่หน่วยงานภายนอก เข้ามาดำเนินการในหมู่บ้านเป็นอย่างไร สามารถแก้ไขปัญหา ได้หรือไม่ หรือสมควรแก้ไข เพิ่มเติม ปรับปรุงอย่างไร สำหรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทาง ประชากรรัฐประชาชน ซึ่งเป็นโครงการที่เป็นสาธารณประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้เป็นไป ตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้น การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมระดมความคิดเห็นในการประชาคม หมู่บ้าน ร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาความเดือดร้อน ในการบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่งผลให้ เกิดความรักสามัคคี ความมีจิตสำนึกร่วมกันอย่างแท้จริง

2.4 ข้อมูลทั่วไปของบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา²⁸

2.4.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

(1) ประวัติหมู่บ้าน

“บ้านเนินกระบก” หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ก่อนขึ้นอยู่กับหมู่บ้านหนองปรือกันยาง หมู่ที่ 5 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัด ฉะเชิงเทรา และแยกออกจากหมู่ที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2538 สาเหตุที่เรียกว่าบ้านเนินกระบก สืบเนื่องจาก สภาพภูมิประเทศ เป็นเนินสูงและมีต้นกระบกอยู่โดยทั่วไป จึงเรียกว่า บ้านเนินกระบก โดยมีผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายผล ปรางมาศ เป็นผู้ใหญ่คนแรกจนถึงปัจจุบัน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คน และ สมาชิก อบต. 2 คน

(2) อาณาเขต

พื้นที่ทั้งหมด 7,500 ไร่ อาณาเขตบ้านเนินกระบก ตั้งอยู่ในตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ห่างจากอำเภอท่าตะเียบ ไปทางทิศตะวันตก 20 กิโลเมตร

²⁸ พัฒนาชุมชนอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา, แผนพัฒนาหมู่บ้านเนินกระบก ประจำปี 2559.

ห่างจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ไปทางทิศตะวันออก 100 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านอ่างเตย/ ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านทุ่งยายชี/ ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านหนองปรือกันยาง ทิศตะวันตก/ติดต่อกับบ้านห้วยกบ อำเภอสนามชัยเขต

(3) ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและภูเขา มีน้ำตกและป่าไม้อุดมสมบูรณ์ส่วนหนึ่งของพื้นที่เป็นป่าชุมชน มีต้นน้ำลำธารไหลผ่าน และเป็นต้นกำเนิดของลำคลองตะเกรา และคลองหมาก ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปส่วนใหญ่เป็นอากาศร้อนชื้น

(4) จำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 402 คน แยกเป็น ชาย 200 คน หญิง 202 คน ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 62 คน แยกเป็น ชาย 27 คน หญิง 35 คน คนพิการ รวมทั้งสิ้น 11 คน แยกเป็น ชาย 7 คน หญิง 4 คน

(5) จำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน

(6) การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของครัวเรือน อาชีพ ทำไร่ ทำนา ทำสวน และรับจ้าง อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง ปลูกผักและ รับจ้างทั่วไป

(7) ผู้ว่างงาน แยกเป็น กลุ่มอายุ 13-18 ปี กลุ่มอายุ 19-24 ปี และ กลุ่มอายุ 25 ปีขึ้นไป

(8) หมู่บ้าน มีรายได้ 229,796 บาท/ปี รายจ่าย 173,618 บาท/ปี มีหนี้สิน 15,504 บาท

(9) รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ.ปี.....) จำนวน 80,029 บาท/คน/ปีครัวเรือนยากจน (รายได้ไม่ถึง 30,000 บาท คน/ปี) ปี... จำนวน - ครัวเรือน

(10) จำนวนกลุ่มกิจกรรม / อาชีพ กลุ่มทำปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มปลูกผัก กลุ่ม อสม. กลุ่ม อช. และ กลุ่มสตรี/แม่บ้าน

(11) กองทุนในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. กองทุนแม่ของแผ่นดิน และ กองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต

(12) ข้อมูลความต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานของประชาชน ได้แก่ อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ก่อสร้าง และ ทำขนม

(13) ข้อมูลคมนาคม/สาธารณูปโภค

การเดินทางเข้าหมู่บ้าน

จากอำเภอท่าตะเียบ ใช้ทางหลวง 3259 ระยะ 10 กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าถนนสวนป่า-ทุ่งยายชี ระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร แยกซ้ายระยะทาง 3 กิโลเมตร ถึงบ้านเนินกระบก เป็นต้น

สาธารณูปโภค – ไฟฟ้าครบทุกครัวเรือน ประปาหมู่บ้าน และ ศาลาประชาคม
แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วย และ คลอง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้นในหมู่บ้าน ได้แก่ บ่อบาดาล สระน้ำ และ บอน้ำตื้น

(14) ข้อมูลการเมือง/การบริหาร ดังนี้ นายผล ปรางมาศ ผู้ใหญ่บ้าน/นายปิ่น พิจารณ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน / นางสาววัชรีย์ ปรางมาศ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน / นายแพง ศรีมณี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน / นายประสิทธิ์ ทรงจิตร สมาชิก อบต.

2.4.2 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.2.1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงความสามารถหรือความเป็นตัวตนของหมู่บ้าน

(1) จุดอ่อน คือ ลักษณะหรือข้อด้อยของหมู่บ้านเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น

- ประกอบอาชีพ
- (1.1) ราษฎรบางคนครัวเรือนขาดความรู้ ความชำนาญ ในการ
 - (1.2) ขาดเอกสารสิทธิที่ดินทำกิน
 - (1.3) ลงทุนในการผลิตสูง ราคาผลผลิตต่ำ
 - (1.4) แหล่งน้ำอุปโภค – บริโภค และทำการเกษตรไม่พอเพียง
 - (1.5) พื้นที่ในหมู่บ้านมีต้นไม้ทำให้มีความชื้น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
 - (1.6) ปัญหายาเสพติดและการพนัน
 - (1.7) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการทำประชาคมติ

ด้านเศรษฐกิจ

- แหล่งน้ำอุปโภค-บริโภคและทางการเกษตรไม่พอเพียงตลอดทั้งปี
- รายได้ของครัวเรือนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย
- ผลตอบแทนทางการเกษตรไม่คุ้มต่อการลงทุน
- สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น
- ขาดเอกสารสิทธิที่ดินทำกิน

ด้านสังคม (เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ศาสนา

และวัฒนธรรม)

- เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่นิยมตามกระแสวัฒนธรรมต่างชาติ

เพิ่มมากขึ้น

- เยาวชนมีการมั่วสุมทำให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ ตามมา

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดินขาดคุณภาพสารอาหารแข็งตัวทำให้พืชทางการเกษตรไม่ได้ผลผลิตได้ที่ควร ทำให้เกิดปัญหาขาดทุน

- ลำห้วย/ คลอง /สระน้ำ/ฝายน้ำ ตื้นเขิน
- ปัญหาเกี่ยวกับการกำจัดขยะภายในชุมชน

ด้านการเมืองและบริหารจัดการ

- ประชาชนในหมู่บ้านขาดความรู้เรื่องประชาธิปไตย ไม่กล้าแสดงออกในที่ประชุม เนื่องจากกลัวผู้อื่นไม่ชอบ ไม่พอใจที่นำเสนอผลงานนั้น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอในการอุปโภค-บริโภค และทำการเกษตร เนื่องจากขาดแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ประชาชนเดือดร้อนขาดน้ำในการอุปโภค-บริโภคและทำให้การทำพืชไร่มีปัญหาในกรณีฝนทิ้งช่วง

ด้านสาธารณสุข

- ประชาชนในหมู่บ้านยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการกำจัดขยะที่เป็นระบบและปลอดภัย
- ในช่วงฤดูฝนประชาชนในหมู่บ้านต้องพบกับปัญหาการแพร่ระบาดของยุงลาย
- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการตรวจสุขภาพประจำปี

(2) จุดแข็ง คือ ศักยภาพความสามารถหรือข้อเด่นของหมู่บ้านเมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่น

(2.1) ราษฎรมีความรัก สามัคคี ร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ

เป็นอย่างดี

(2.2) มีแหล่งเงินทุนเวียนในชุมชน เช่น เงินกองทุนหมู่บ้าน

กองทุน กข.คจ.

(2.3) คมนาคมสะดวก

(2.4) มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ

(2.5) ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านเข้มแข็ง

ด้านเศรษฐกิจ

- ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมด้วยหลักการพึ่งตนเอง ทำเอง

ขายเอง ทำให้ได้รับผลกำไรเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู ปลูกพืชผักสวนครัว เช่น พริก มะเขือ ต่างๆ ผักบุ้ง และผักต่างๆ ปลูกข้าวโพดหวาน จำหน่ายตามตลาดนัด เป็นต้น

ด้านสังคม (เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม)

- เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีความกระตือรือร้นและเอาใจใส่ในการเรียนมากขึ้น
- ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึง
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ด้านการเมืองและการบริหารจัดการ
- หมู่บ้านมีผู้นำชุมชนมีความสามัคคี มีจิตสาธารณะ และเสียสละ อุทิศตนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
- ในหมู่บ้านมีการทำรั้วปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เป็นการลดรายจ่าย
- มีการร่วมกันหาวิธีป้องกันปัญหายาเสพติด โดยการดูแลกันเองเป็นกลุ่ม
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน
- ระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่มีความพร้อม และสามารถสร้างความเป็นอยู่ที่ดีเพิ่มมากยิ่งขึ้นรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามมา
- ด้านสาธารณสุข
- ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย หรือการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลทำให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงเพิ่มขึ้น

2.4.2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก จะทำให้หมู่บ้านทราบถึงโอกาสและอุปสรรคการทำงานของหมู่บ้าน

(1) โอกาส

(1.1) นโยบายของรัฐให้ความสำคัญ และเปิดโอกาสในการส่งเสริม/สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการ โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(1.2) นโยบายของรัฐให้ความสำคัญ และเปิดโอกาส ในการส่งเสริม/สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถผู้นำในการบริหารจัดการชุมชน

(1.3) รัฐบาลมีนโยบายในการสนับสนุนเงินทุนให้กับหมู่บ้านในรูปของกองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. และกองทุนพัฒนาสตรีฯ

(2) อุปสรรค

- (2.1) งบประมาณมีจำกัดทำให้ได้รับความช่วยเหลือไม่ทั่วถึง
- (2.2) ประชาชนมีความรู้ที่น้อย ยากจน
- (2.3) ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ
- (2.4) ความขัดแย้งทางการเมืองระดับชาติส่งผลกระทบต่อให้เกิดความขัดแย้งในทุกกระดับ นำมาซึ่งความแตกแยกในชุมชน
- (2.5) การเลือกตั้งเป็นตัวสร้างปัญหาของความแตกแยกของกลุ่มคนในหมู่บ้านตามมา
- (2.6) การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐมีความไม่ต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลง ไม่แน่นอน
- (2.7) ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน เนื่องจากพื้นที่ทั้งหมู่บ้านทั้งอำเภอเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ และยังไม่มีการออกเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน

2.4.2.3 วิสัยทัศน์ (ทิศทางการพัฒนา) หรือ Dream

“เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด พึ่งพาตนเองตามวิถีพอเพียง”

ตารางที่ 2.2 โครงการ/กิจกรรม ตามความต้องการของหมู่บ้าน เรียงตามลำดับความสำคัญ

ลำดับ	ชื่อโครงการ	งบประมาณ	เป้าหมาย	ประเภทของแผนด้านต่าง ๆ/ วิธีการดำเนินการ
1.	โครงการขุดลอกสระประปา	900,000	1 แห่ง	ทรัพยากรฯ/หน่วยอื่นทำให้
2.	ก่อสร้างถนนลาดยางภายในหมู่บ้าน	700,000	2 กม.	เศรษฐกิจ/หน่วยอื่นทำให้
3.	- โครงการการทำปุ๋ยชีวภาพ - โครงการปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้	20,000 -	45 คน ทุกครัวเรือน	เศรษฐกิจ/ทำร่วม การบริหาร/ทำเอง
4.	โครงการส่งเสริมพัฒนาเยาวชน/กีฬา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์	30,000	50 คน	ความมั่นคง/ทำร่วม
5.	โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	5,000	ทุกครัวเรือน	การบริหาร/ทำร่วม

ตารางที่ 2.2 โครงการ/กิจกรรม ตามความต้องการของหมู่บ้าน เรียงตามลำดับความสำคัญ (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	งบประมาณ	เป้าหมาย	ประเภทของแผนด้านต่าง ๆ/ วิธีการดำเนินการ
6.	โครงการวัฒนธรรมไทย สายใยชุมชนวัฒนธรรมและ สืบสานประเพณี	10,000	ทุกครัวเรือน	สังคม/ทำร่วม
7.	โครงการกิจกรรมส่งเสริมการ ลด ละ เลิก อบายมุข	3,000	ทุกครัวเรือน	สังคม/ทำร่วม
8.	โครงการขยาย/ติดตั้งไฟทาง สาธารณะส่องสว่าง	50,000	3 เส้นทาง	สังคม/หน่วยอื่นทำให้
9.	โครงการณรงค์การกำจัด ลูกน้ำขุยลาย	7,500	ทุกครัวเรือน	สังคม/ทำร่วม
10.	โครงการรณรงค์การกำจัด ขยะมูลฝอย	2,000	ทุกครัวเรือน	ทรัพยากรฯ/ทำร่วม
11.	โครงการปรับภูมิทัศน์ หมู่บ้าน (หน้าบ้าน นามอง)	2,000	ทุกครัวเรือน	การบริหาร/ทำร่วม
12.	โครงการส่งเสริมสุขภาพ ลดพุง ลดโรค	5,000	ทุกครัวเรือน	สังคม/ทำร่วม
13.	สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกัน ปัญหายาเสพติด	150,000	ทุกครัวเรือน	ความมั่นคง/หน่วยอื่นทำให้
14.	โครงการส่งเสริมการเข้าวัด ฟังธรรม	3,000	ทุกครัวเรือน	สังคม/ทำเอง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

น้ำฝน สมศรีนวล²⁹ ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์

²⁹ น้ำฝน สมศรีนวล, “การมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์,” (การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547), 1.

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประชาคมตำบลกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยภาพรวมและเป็นเฉพาะรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง มีด้านการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2) สมาชิกประชาคมตำบล มีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ มีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้านที่ไม่แตกต่างกัน หากพิจารณาตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน พบว่าสมาชิกประชาคมตำบลมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันใน 3 ด้าน คือ ด้านการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้านการร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน และด้านการร่วมวางแผนหรือนโยบายเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การสนับสนุนให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาคมให้มากที่สุด

พันทิพา พันธุ์สุรินทร์³⁰ ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในตำบลหนองขุ่นใหญ่ มีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี จากการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่ากลุ่มประชาชนที่ให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ กลุ่มประชาคมหมู่บ้าน กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ผ่านมานี้ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกกลุ่มทั้ง 5 ขั้นตอน ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และขาดวิสัยทัศน์ในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น ผลการศึกษานี้ สามารถใช้เป็นสารสนเทศให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดทำกิจกรรม สนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศด้วย

³⁰ พันทิพา พันธุ์สุรินทร์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด,” (การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548), 1.

เศรษฐไชย หทัยวรรณ³¹ ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 400 คน เป็นหัวหน้าครอบครัว จำนวน 200 คน และเป็นผู้มีตำแหน่งในหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มสตรีหมู่บ้าน จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพี้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน และมีข้อเสนอแนะของประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

กฤษฎากรณ์ ยูทอง³² ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบแต่ละด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและประชาชนที่เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลตำบลนางัว ได้เสนอความต้องการของชุมชนให้ได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลตำบลนางัวเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาในปีถัดไป 2) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่าประชาชนได้ผลจากการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนางัว ทำให้ประชาชนได้รับการบริการจากเทศบาลตำบลนางัว ได้จัดทำแผนงาน โครงการที่มีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์ของ เช่น เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้ สำหรับการประกอบอาชีพ ของกลุ่มแม่บ้านเพื่อแจกจ่ายให้กับ

³¹ เศรษฐไชย หทัยวรรณ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำพี้ อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์,” (การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2551), 1.

³² กฤษฎากรณ์ ยูทอง, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์,” งานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประเภททั่วไป (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2555), 1.

ประชาชนทั้งทางปฏิบัติงานประจำวัน รวมถึงเป็นแนวทางในการเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะคิดว่าจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ได้เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการเทศบาลตำบลนางัว ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ประชาชน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เทศบาลตำบลนางัวได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยมีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินผลแผนงานหรือโครงการตามแผนพัฒนา และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนในการดำเนินงาน

เดชพัฒน์ เตียวยอง³³ ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านเขาขวาง หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัย 3 ประการ ที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผู้นำในหมู่บ้าน การยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่าย 2) องค์กรความรู้ที่เกิดจากหมู่บ้าน 3) การสนับสนุนจากภาครัฐ และจากหน่วยงานต่างๆ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน คือ 1) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน ในการจัดประชุมประชาคมทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ประชาชนไม่เข้าไปมีส่วนร่วมเพราะห้วงเวลาในการจัดประชุมประชาคมไม่เหมาะสม ประชาชนขาดความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้การประชุมประชาคมแต่ละครั้งประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญ จึงไม่สามารถจัดทำแผนได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ปัญหาด้านงบประมาณ หมู่บ้านไม่มีงบประมาณในการบริหารจัดการ เมื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านแล้ว มีโครงการ/กิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณ ทำให้หมู่บ้านไม่สามารถดำเนินการเองได้ ปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ การจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง และไม่มีการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมดำเนินการในคราวเดียวกัน ส่วนแนวทางการปรับปรุงการ มีดังนี้ 1) ควรมีการบูรณาการแผน เพื่อลดปริมาณงานที่ซ้ำซ้อน โดยแผนที่เกิดจากหมู่บ้านต้องสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลให้ องค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอ จังหวัด จัดทำแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ได้ 2) ควรปรับปรุง

³³ เตชพัฒน์ เตียวยอง, “บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กรณีศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านเขาขวาง หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี,” (การศึกษาดุษฎีบัณฑิตกฤตศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555), 1.

ฐานข้อมูลต่างๆ ในหมู่บ้านให้เป็นปัจจุบัน สามารถดึงข้อมูลมาใช้ได้เมื่อมีการประชุมจัดทำแผน 3) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อมูล สภาพปัญหา ความต้องการให้มากยิ่งขึ้น 4) หน่วยงานราชการควรส่งเสริมสนับสนุนให้หมู่บ้านมีความรู้ในการจัดทำแผน โดยมีการอบรมจัดทำแผนให้คณะกรรมการหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง 5) ควรปรับเปลี่ยนเวลาการจัดประชุมให้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้าน โดยจัดในช่วงที่ชาวบ้านเลิกงานแล้ว

จากการศึกษาแนวคิด ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น ผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

(1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพ

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภотаตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” เป็นการศึกษาวิจัยที่มุ่งนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยสามารถนำผลวิจัยไปเป็นข้อมูลอ้างอิงในการหาแนวทางเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาทั้งในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สำหรับการศึกษาวิจัยเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ทราบปัจจัยส่วนบุคคล ระดับความคิดเห็น ที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อภิเคราะห์ เพื่อหาปัจจัยที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน อีกทั้งเป็นการเพิ่มความผูกพันของประชาชนต่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

- 3.1 การกำหนดตัวแปรและนิยามเชิงปฏิบัติการ
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 สมมติฐานในการศึกษา
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การกำหนดตัวแปรและนิยามเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนและที่เกี่ยวข้องโดยหาปัจจัยที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ด้วยหลักการดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถนำมากำหนดสมการเพื่อวิเคราะห์หาข้อสรุป โดยแบ่งตัวแปรต้น (X) และตัวแปรตาม (Y) จำนวน 8 ขั้นตอน ดังนี้

ตัวแปรต้น ปัจจัยที่ 1 ส่วนบุคคล (X) ได้แก่ เพศ (X1) อายุ (X2) ระดับการศึกษา (X3) อาชีพ (X4) รายได้ต่อเดือน (X5) และสถานภาพ (X6)

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 1 การจัดเก็บข้อมูล (Y1) หมายถึง สถานะของหมู่บ้านที่มีความจำเป็นต้องจัดเก็บข้อมูล ซึ่งมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยแบ่งเป็นข้อมูลครัวเรือน เช่น รายรับ รายจ่าย หนี้สิน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และข้อมูลหมู่บ้าน เช่น การรวบรวมจากข้อมูลครัวเรือน การจัดเก็บข้อมูลอื่น ๆ ของหมู่บ้าน ได้แก่ ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน และกิจกรรมของหมู่บ้าน

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน (Y2) หมายถึง กำหนดวัน เวลา และสถานที่จัดเวทีประชาคม รูปแบบ การจัดการประชุม ระเบียบวาระการประชุม การแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน (Y3) หมายถึง การประชุมเพื่อพิจารณาร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านตามที่ กม. จัดทำขึ้น และบูรณาการกับแผนของส่วนราชการหรือแผนอื่น ๆ ที่มีในหมู่บ้าน การจัดหมวดหมู่ข้อมูล แผนงาน/โครงการ ต้องสอดคล้องกับข้อมูลที่แท้จริงจากการเก็บในขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้ง 5 ด้าน

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (Y4) หมายถึง หลังการประชุมหมู่บ้าน ได้ข้อสรุปแล้ว คณะทำงานจะรวบรวมไปจัดทำ “ร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นรูปเล่มเพื่อเสนอให้ กม. ให้ความเห็นชอบและรับรองเป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 5 ให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ (Y5) หมายถึง เมื่อคณะทำงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านได้ปรับปรุงร่างแผนพัฒนาหมู่บ้านเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้เรียกประชุมหมู่บ้านเพื่อร่วมพิจารณาร่างแผนฯ อีกครั้ง เพื่อให้ความเห็นชอบแผนฯ ทั้งนี้ การประชุมฯ ต้องมีตัวแทนครัวเรือน ๆ ละ 1 คน เข้าร่วมประชุมฯ ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดที่อาศัยอยู่จริงภายในหมู่บ้าน

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 6 การประสานและการใช้แผนฯ (Y6) หมายถึง คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้านสำเนาเอกสารแผนพัฒนาหมู่บ้านฉบับสมบูรณ์ที่ผู้ใหญ่บ้านในฐานะประธาน กม.

ลงนามรับรองแล้ว เพื่อจัดเก็บ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ไว้ใช้ประโยชน์ในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและ พัฒนาหมู่บ้าน (โครงการ/กิจกรรมที่ทำเองได้ให้ กม. และประชาชนร่วมกันทำ) และจัดส่ง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาต่อไป

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 7 การตรวจสอบและติดตามผล (Y7) หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน มีหน้าที่ตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ให้มีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ และร่วมกันหาแนวทางแก้ไข หรือแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วย แก้ไขปัญหา ติดตามเร่งรัดการดำเนินการ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบโครงการ และรายงานผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่ดำเนินการแล้วเสร็จ ต่อที่ประชุมหมู่บ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรตาม ขั้นตอนที่ 8 การทบทวนปรับปรุงแผน (Y8) หมายถึง หมู่บ้านต้อง ทบทวนหรือปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ตามขั้นตอนที่ 1-6 อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นปัจจุบัน สามารถใช้เป็นแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน ภายใต้อาณัติการที่มีเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสามารถกำหนดสมการการวิเคราะห์ ได้ดังนี้

(1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดเก็บข้อมูล (Y1) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน (Y2) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประชุมหมู่บ้าน (Y3) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน (Y4) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ (Y5) โดยใช้ในการวิเคราะห์ ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(6) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประสานและการใช้แผนฯ (Y6) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(7) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตรวจสอบและติดตามผล (Y7) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

(8) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทบทวนปรับปรุงแผนฯ (Y8) โดยใช้ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้น ปัจจัยส่วนบุคคล (X1 – X6)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาปัจจัยที่จะส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” ในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย คำถามแบบเลือกตอบ (check lists) และข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended Questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่างตามวิธีการวิจัย ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ศึกษา ประกอบด้วย ประชากร (Population) บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 402 คน มีจำนวนครัวเรือน 140 ครัวเรือน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนอำเภอท่าตะเียบ ณ 31 ธันวาคม 2559) และอาศัยอยู่จริง 120 ครัวเรือน อาศัยอยู่นอกพื้นที่ 20 ครัวเรือน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดย n = จำนวนของขนาดตัวอย่าง
 N = จำนวนรวมทั้งหมดของประชากรที่ใช้ในการศึกษา
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดไว้ให้มีค่าเท่ากับ 0.05)

$$\text{แทนค่า } n = \frac{402}{1+(402 \times (0.05)^2)}$$

$$n = \frac{402}{2.005}$$

$$n = 200.49$$

ในการศึกษาครั้งนี้ จึงใช้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 200 ราย (ครัวเรือนละ 2 คน)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ

วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภотаตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งประกอบด้วย คำถามแบบเลือกตอบ (check lists) และคำถามปลายเปิด (Open Ended Questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS for windows)

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพ จำนวน 6 ข้อ แบบเลือกตอบ (check lists)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ โดยข้อคำถามจัดตามรูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวของลิเคอร์ท (Likert) โดยมีคำตอบให้เลือกตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบเพียงคำตอบเดียว

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาระบบการทำงานต่อไป

แบบสอบถามส่วนที่ 2 มีเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับการมีส่วนร่วมและการแปลผลตามค่าน้ำหนักคะแนน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วม	เกณฑ์การให้คะแนน
มากที่สุด	5 คะแนน
มาก	4 คะแนน
ปานกลาง	3 คะแนน
น้อย	2 คะแนน
น้อยที่สุด	1 คะแนน

เกณฑ์การกำหนดช่วงชั้นที่ได้จากการประเมินคำถามแบบมาตราส่วน (Scale Questions) โดยการวัดข้อมูลประเภทสเกลอันตรภาค (Interval Scale) ใช้วิธีในการกำหนดช่วงชั้นแบบ Likert Scale ซึ่งคำนวณได้ดังนี้

$$\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} = \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าคะแนนเฉลี่ยออกเป็นช่วงแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงการแปลผลตามค่าน้ำหนักคะแนน

ค่าน้ำหนักคะแนน	การแปลผล
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ประกอบด้วย ความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ดังนี้ 1) นายคณิศร เกษอินทร์ เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานแผนและการพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่น 2) จำเริญ สุวัฒน์ สัจวงษ์ เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มงานแผนและการพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่น ส่วนระบบการปกครองท้องถิ่น สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น และ 3) นางสาวอุทัย โคตรตะ เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ส่วนข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ในลักษณะความเชื่อถือได้แบบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ตรวจสอบได้โดยการนำ

เครื่องมือไปใช้วัดเพียงครั้งเดียวกับกลุ่มเดียวโดยวิธีของ Cronbach โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 30 ชุด ทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ให้คะแนนแบบวัดมาตราส่วน Scale 5 4 3 2 1 ใช้สูตรการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient : α) ของ Cronbach โดยคำนวณด้วยโปรแกรม Statistical package for the social science (SPSS) for Windows ได้ค่า Cronbach's Alpha = 0.912 ซึ่งแปลผลความเชื่อมั่นเท่ากับ “ความเชื่อมั่นสูง” ตามตาราง

ตารางที่ 3.3 ตารางแสดงการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient : α) ของ Cronbach

Cronbach's Alpha	N of items
0.912	45

ตารางที่ 3.4 ตารางแสดงการแปลผลความเชื่อมั่น

Cronbach's Alpha	การแปลผลความเชื่อมั่น
0.00 – 0.20	ความเชื่อมั่นต่ำมาก / ไม่มีเลย
0.21 – 0.40	ความเชื่อมั่นต่ำ
0.41 – 0.70	ความเชื่อมั่นปานกลาง
0.71 – 1.00	ความเชื่อมั่นสูง

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

- ข้อมูลมาจากการสำรวจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากประชากรในพื้นที่บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ทราบปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และปัญหา ข้อเสนอแนะ ระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม 2560

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2551 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็น กรรมการหมู่บ้าน การปฏิบัติหน้าที่การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.5 สมมติฐานในการศึกษา

งานวิจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีสมมติฐานดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน แตกต่างกัน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริม การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและ วัตถุประสงค์ ดังนี้

(1) ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสาน และการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(2) การทดสอบสมมติฐานที่ 1- 6 ใช้เครื่องวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียด ตามตาราง 3.5

ตารางที่ 3.5 ตารางแสดงการใช้เครื่องมือทดสอบสมมติฐานที่ 1- 6

ที่	ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูลโดย
1.	เพศ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	การทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test
2.	อายุ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)
3.	การศึกษา กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	
4.	อาชีพ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	
5.	รายได้ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	
6.	สถานะ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนใน กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	

3.6.2 การทดสอบสมมติฐานที่ 1 – 5 ใช้เครื่องวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีรายละเอียดตามตาราง 3.6

ตารางที่ 3.6 ตารางแสดงการใช้เครื่องมือทดสอบสมมติฐานที่ 1 - 5

ที่	ต้นแปรต้น	ตัวแปรตาม	วิเคราะห์ข้อมูลโดย
1.	ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r)
2.	ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านการศึกษา	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r)
3.	ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r)
4.	ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านรายได้	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r)
5.	ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพ	การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r)

การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ดังนี้

ตารางที่ 3.7 ตารางแสดงระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ค่า r	ระดับของความสัมพันธ์
.90 – 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.70 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.50 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.30 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

เครื่องหมาย +,- หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ จะบอกถึงทิศทางของความสัมพันธ์ ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3.8 ตารางแสดงทิศทางของความสัมพันธ์

ค่า r	ทิศทางของความสัมพันธ์
r มีเครื่องหมาย +	การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง อีกตัวหนึ่งจะมีค่าสูงไปด้วย)
r มีเครื่องหมาย -	การมีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางตรงกันข้าม (ตัวแปรหนึ่งมีค่าสูง ตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะมีค่าต่ำ)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ เป็นประชาชนบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมจำนวน 200 คน ซึ่งได้ส่งแบบสอบถามไปจำนวน 200 ฉบับ ได้รับกลับคืนครบถ้วนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไป หลังจากผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้รูปแบบการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test, การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในรูปการใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r) เพื่อหาปัจจัยความสัมพันธ์ที่ส่งผลในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุดต่อปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ โดยนำผลการวิเคราะห์ทางสถิติไปประกอบการอภิปรายเพื่อให้งานวิจัยสามารถนำไปอ้างอิงและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ โดยแสดงในรูปของการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

4.2 การแปลผลจากระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ โดยใช้ค่าสถิติคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแสดงในรูป จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดงในรูปการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test

4.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดงในรูปการใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r)

4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะ ในแต่ละขั้นตอนที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน สถานภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 เพศ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเพศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 26.5 เป็นเพศชาย ร้อยละ 73.5 เป็นเพศหญิง ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ตารางแสดงข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	53	26.5
หญิง	147	73.5
รวม	200	100.0

4.1.2 อายุ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 34.0 มีอายุ 31-40 ปี รองลงมา ร้อยละ 24.5 มีอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 21.0 มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 18.5 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป และร้อยละ 2.0 มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 21 ปี	4	2.0
21-30 ปี	49	24.5
31-40 ปี	68	34.0
41-50 ปี	42	21.0

ตารางที่ 4.2 ตารางแสดงข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ (ต่อ)

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
50 ปี ขึ้นไป	37	18.5
รวม	200	100.0

4.1.3 ระดับการศึกษา ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 40.5 มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า รองลงมา ร้อยละ 39.0 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 17.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 2.5 มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และร้อยละ 1.0 มีการศึกษาในระดับระดับปริญญาตรี ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	78	39.0
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	81	40.5
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	34	17.0
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5	2.5
ปริญญาตรี	2	1.0
รวม	200	100.0

4.1.4 อาชีพ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าร้อยละ 51.5 มีอาชีพเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 42.0 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 4.0 มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 2.0 มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์การมหาชน และร้อยละ 0.5 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	103	51.5
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์การมหาชน	4	2.0

ตารางที่ 4.4 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอาชีพ (ต่อ)

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้าง	84	42.0
ค้าขาย	8	4.0
พนักงานบริษัท	1	.5
รวม	200	100.0

4.1.5 รายได้ต่อเดือน ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง พบข้อมูลดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000.- บาท	41	20.5
5,001 – 10,000 บาท	75	37.5
10,001 – 15,000 บาท	55	27.5
15,001 – 20,000 บาท	12	6.0
มากกว่า 20,000 บาท	17	8.5
รวม	200	100.0

4.1.6 สถานภาพ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าร้อยละ 80.5 มีสถานภาพสมรส รองลงมาร้อยละ 14.5 มีสถานภาพโสด และร้อยละ 5.0 มีสถานภาพหย่า/หม้าย ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ตารางแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	29	14.5
สมรส	161	80.5
หย่า / หม้าย	10	5.0
รวม	200	100.0

4.2 การแปลผลจากระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน

ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ซึ่งเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและหมู่บ้าน	2) การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน
3) การประชุมหมู่บ้าน	4) การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
5) การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ	6) การประสานและการใช้แผนฯ
7) การตรวจสอบและติดตามผล	8) การทบทวนปรับปรุงแผนฯ

โดยใช้ค่าสถิติคือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากกลุ่มตัวอย่าง 200 คน ซึ่งมีรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้

1) การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.7 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 1)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลครัวเรือน เช่น รายรับ รายจ่าย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ	11.0 (22)	65.0 (130)	21.5 (43)	1.0 (2)	1.0 (3)	3.83	0.688	มาก
2.	ท่านมีรายได้ครัวเรือนจากอาชีพหลักในการกรีดยางพารา ปลูกมันสำปะหลัง สับปะรด	9.5 (19)	56.0 (112)	31.5 (63)	1.0 (2)	2.0 (4)	3.70	0.736	มาก

ตารางที่ 4.7 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 1) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.	ท่านทำนา ปลุกข้าว (นาปี) เพื่อรับประทานในครัวเรือน	9.0 (18)	57.5 (115)	24.0 (48)	5.5 (11)	4.0 (8)	3.62	0.877	มาก
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์	15.0 (30)	68.0 (136)	14.5 (29)	1.5 (3)	1.0 (2)	3.94	0.666	มาก
5.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมงานเช่นไหว้ศาลปู่ตาในเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ และเดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ	43.0 (86)	42.5 (85)	14.0 (28)	0.5 (1)	-	4.28	0.717	มากที่สุด
6.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรม OTOP ของหมู่บ้าน เช่น การทำผ้า เอนกประสงค์ (ผ้าวน)	12.5 (25)	42.5 (85)	35.5 (71)	5.0 (10)	4.5 (9)	3.53	0.934	มาก
7.	ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน และข้อมูลหมู่บ้าน	51.5 (103)	40.5 (81)	7.0 (14)	0.5 (1)	0.5 (1)	4.42	0.689	มากที่สุด
รวม						3.90	0.758	มาก	

ปัจจัยการจัดเก็บข้อมูล มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและข้อมูลหมู่บ้าน ทั้ง 7 คำถาม พบว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมงานเช่นไหว้ศาลปู่ตา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 รองลงมา ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์ ค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.94 และสุดท้ายประชาชน เข้าร่วมกิจกรรม OTOP ของหมู่บ้าน เช่น การทำผ้าเอนกประสงค์ (ผ้าวน) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53

2) การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.8 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 2)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ท่านเข้าร่วมประชุมประชาคม ทุกวันที่ 6 ของเดือน	51.0 (102)	37.5 (75)	11.5 (23)	-	-	4.39	0.686	มากที่สุด
2.	การใช้ศาลากลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่จัดเวทีประชาคม เพราะมีความสะดวกได้รับความร่วมมือ	34.0 (68)	61.0 (122)	4.0 (8)	1.0 (2)	-	4.28	0.585	มากที่สุด
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	25.0 (50)	64.5 (129)	8.0 (16)	2.0 (4)	0.5 (1)	4.11	0.666	มาก
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุม	26.5 (53)	58.5 (117)	12.0 (24)	2.0 (4)	1.0 (2)	4.07	0.743	มาก
5.	ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	50.0 (100)	45.0 (90)	4.5 (9)	0.5 (1)	-	4.44	0.607	มากที่สุด
รวม							4.25	0.657	มากที่สุด

ปัจจัยการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเตรียมการประชุมหมู่บ้านทั้ง 5 คำถาม พบว่า ประชาชนเข้าร่วมประชุมประจำคม ทุกวันที่ 6 ของเดือน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 รองลงมา ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ศาลากลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่จัดเวทีประจำคม เพราะมีความสะดวกได้รับความร่วมมือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และสุดท้ายประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07

3) การประชุมหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 3)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ท่านได้ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมไว้เป็นหลักฐานเสมอ	33.5 (67)	60.0 (120)	6.0 (12)	0.5 (1)	-	4.26	0.588	มากที่สุด
2.	เสนอความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจ เช่น โครงการ/กิจกรรมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย	14.5 (29)	64.0 (128)	20.5 (41)	1.0 (2)	-	3.92	0.62	มาก
3.	เสนอความคิดเห็นด้านสังคม คุณภาพชีวิต เช่น โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เช่นการจัด สวัสดิการของหมู่บ้าน	17.0 (34)	69.5 (139)	12.0 (24)	1.5 (3)	-	4.02	0.592	มาก
4.	เสนอความคิดเห็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เช่น	23.5 (47)	64.0 (128)	12.0 (24)	0.5 (1)	-	4.10	0.604	มาก

ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่3) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	โครงการ/กิจกรรมการปลูกป่าทดแทน								
5.	เสนอความคิดเห็นด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เช่น โครงการ/กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	23.0 (46)	68.0 (136)	8.5 (17)	0.5 (1)	-	4.13	0.564	มาก
6.	เสนอความคิดเห็น ด้านการบริหารจัดการ เช่น โครงการ/กิจกรรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร	18.0 (36)	69.5 (139)	11.5 (23)	0.5 (1)	0.5 (1)	4.04	0.600	มาก
7.	การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมในแต่ละด้าน ทั้ง 5 ด้าน	17.0 (34)	68.5 (137)	13.0 (26)	1.0 (2)	0.5 (1)	4.00	0.622	มาก
8.	การพิจารณาจัดเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม ที่หมู่บ้านดำเนินการเองได้/ต้องร่วมกับหน่วยงานภายนอก/มอบให้หน่วยงานภายนอกดำเนินการ	19.5 (39)	63.5 (127)	14.5 (29)	2.0 (4)	0.5 (1)	3.99	0.683	มาก

ตารางที่ 4.9 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 3) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
9.	การลงมติเห็นชอบในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม ตามที่ กม. นำเสนอที่ประชุม	19.5 (39)	68.5 (137)	11.5 (23)	0.5 (1)	-	4.07	0.571	มาก
10.	ผู้นำหมู่บ้าน ให้ความสำคัญและเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน	53.5 (107)	40.0 (80)	6.0 (12)	0.5 (1)	-	4.46	0.633	มากที่สุด
รวม							4.10	0.607	มาก

ปัจจัยการประชุมหมู่บ้าน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประชุมหมู่บ้าน ทั้ง 10 คำถามพบว่า ประชาชนได้ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมไว้เป็นหลักฐานเสมอ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมา ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้าน ความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เช่น โครงการ/กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และสุดท้ายประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจ เช่น โครงการ/กิจกรรม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92

4) การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.10 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 4)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนคณะทำงานเพื่อจัดทำ “ร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็น	22.0 (44)	64.5 (129)	11.0 (22)	2.5 (5)	-	4.06	0.654	มาก

ตารางที่ 4.10 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 4) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	รูปเล่ม เสนอที่ประชุม กม.ให้ความเห็นชอบ และรับรองเป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”								
2.	แผนพัฒนาหมู่บ้าน ตอบสนองความต้องการ ของประชาชน เหมาะสมกับลักษณะ ทางกายภาพ ด้านอาชีพ สังคม และวัฒนธรรม	14.5 (29)	76.0 (152)	8.5 (17)	1.0 (2)	-	4.04	0.519	มาก
รวม							4.05	0.586	มาก

ปัจจัยการจัดแผนพัฒนาหมู่บ้าน มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ทั้ง 2 คำถาม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนคณะทำงานเพื่อจัดทำ “ร่างแผน พัฒนาหมู่บ้าน” เป็นรูปเล่ม เสนอที่ประชุม กม.ให้ความเห็นชอบและรับรองเป็น “แผน พัฒนาหมู่บ้าน” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และสุดท้าย แผนพัฒนาหมู่บ้าน ตอบสนองความต้องการ การของประชาชน เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ ด้านอาชีพ สังคม และวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

5) การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ

ตารางที่ 4.11 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 5)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ท่านเข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาร่างแผน พัฒนาหมู่บ้าน ในการ	21.5 (43)	66.5 (133)	11.5 (23)	0.5 (1)	-	4.09	0.586	มาก

ตารางที่ 4.11 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 5) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	ให้ความเห็นชอบและรับรองเพื่อจะประกาศใช้เป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”								
2.	ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญและเข้าร่วมในการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	36.0 (72)	56.5 (113)	7.0 (14)	-	0.5 (1)	4.27	0.633	มากที่สุด
รวม							4.18	0.609	มาก

ปัจจัยการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ทั้ง 2 คำถาม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อพิจารณาร่างแผน พัฒนาหมู่บ้าน ในการให้ความเห็นชอบและรับรองเพื่อจะประกาศ ใช้เป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

6) การประสานและการใช้แผนฯ

ตารางที่ 4.12 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 6)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการนำแผนพัฒนาหมู่บ้านมาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม	30.5 (61)	58.0 (116)	11.5 (23)	-	-	4.19	0.621	มาก

ตารางที่ 4.12 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 6) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากใช้แผนพัฒนาหมู่บ้าน	30.5 (61)	60.0 (120)	9.0 (18)	0.5 (1)	-	4.20	0.612	มาก
3.	ท่านได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ “สระน้ำทำน้ำประปาหมู่บ้านเนินกระบก”	39.0 (78)	46.5 (93)	14.0 (28)	0.5 (1)	-	4.24	0.703	มากที่สุด
4.	ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิก “กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านเนินกระบก”	30.5 (61)	48.5 (97)	17.5 (35)	3.5 (7)	-	4.06	0.787	มาก
5.	ท่านได้รับประโยชน์จากถนนลาดยางภายในหมู่บ้านเนินกระบก	38.5 (77)	47.5 (95)	13.5 (27)	-	0.5 (1)	4.23	0.715	มากที่สุด
6.	ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการส่งเสริมพัฒนาเยาวชน/กีฬาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์	32.5 (65)	51.5 (103)	15.0 (30)	0.5 (1)	0.5 (1)	4.15	0.721	มาก
รวม							4.17	0.693	มาก

ปัจจัยในการประสานและการใช้แผนฯ มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประสานและการใช้แผนฯ ทั้ง 6 คำถาม พบว่าประชาชนได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ “สระน้ำทำน้ำประปาหมู่บ้านเนินกระบก” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมา ประชาชนได้รับประโยชน์จากถนนลาดยางภายในหมู่บ้านเนินกระบก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และสุดท้าย ประชาชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก “กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านเนินกระบก” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

7) การตรวจสอบและติดตามผล

ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 7)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	การตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ว่ามีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่	23.5 (47)	68.0 (136)	8.0 (16)	-	0.5 (1)	4.14	0.584	มาก
2.	การตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการตามโครงการและร่วมค้นหาแนวทางแก้ไข	18.0 (36)	73.0 (146)	9.0 (18)	-	-	4.09	0.513	มาก
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามเร่งรัดการดำเนินแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบโครงการ	16.5 (33)	67.0 (134)	14.0 (28)	2.5 (5)	-	3.97	0.637	มาก
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบแผนงาน/โครงการ และระดมสรรพกำลังภายในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการ	20.0 (40)	70.5 (141)	8.5 (17)	1.0 (2)	-	4.09	0.563	มาก

ตารางที่ 4.13 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 7) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	ตามแผนงาน/โครงการที่หมู่บ้านมีศักยภาพสามารถทำได้								
5.	การรายงานผลการดำเนินการตามแผนงานโครงการ ต่อที่ประชุมหมู่บ้าน ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	25.0 (50)	64.0 (128)	9.5 (19)	1.0 (2)	0.5 (1)	4.12	0.646	มาก
รวม							4.08	0.588	มาก

ปัจจัยการตรวจสอบและติดตามผล มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและติดตามผล ทั้ง 5 คำถาม พบว่า ประชาชนเข้าร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการ ตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ว่ามีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 รองลงมา ประชาชนได้รายงานผลการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ ต่อที่ประชุม หมู่บ้าน ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และสุดท้าย ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามเร่งรัดการดำเนินแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบโครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

8) การทบทวนปรับปรุงแผนฯ

ตารางที่ 4.14 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 8)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	การทบทวนหรือปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เป็น	27.5 (55)	65.0 (130)	6.5 (13)	1.0 (2)	-	4.19	0.587	มาก

ตารางที่ 4.14 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ขั้นที่ 8) (ต่อ)

ที่	รายการ	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย	S.D.	การแปลผล
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	ปัจจุบันใช้เป็นแนวทางป้องกันแก้ไขปัญห และพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ								
2.	ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญและเข้าร่วมในการทบทวนหรือปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้าน	36.5 (73)	57.0 (114)	5.5 (11)	1.0 (2)	-	4.29	0.614	มากที่สุด
รวม							4.24	0.600	มากที่สุด

ปัจจัยการทบทวนปรับปรุงแผนฯ มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ทั้ง 2 คำถาม พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนหรือปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นปัจจุบัน ใช้เป็นแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

ตารางที่ 4.15 ตารางแสดงสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน

กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม	S.D.	การแปลผล
ขั้นที่ 1) การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและหมู่บ้าน	3.90	0.758	มาก
ขั้นที่ 2) การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	4.25	0.657	มากที่สุด
ขั้นที่ 3) การประชุมหมู่บ้าน	4.10	0.607	มาก
ขั้นที่ 4) การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	4.05	0.586	มาก
ขั้นที่ 5) การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ	4.18	0.609	มาก
ขั้นที่ 6) การประสานและการใช้แผนฯ	4.17	0.693	มาก

ตารางที่ 4.15 ตารางแสดงสรุปการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน (ต่อ)

กระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน	ค่าเฉลี่ยระดับ การมีส่วนร่วม	S.D.	การแปลผล
ขั้นที่ 7) การตรวจสอบและติดตามผล	4.08	0.588	มาก
ขั้นที่ 8) การทบทวนปรับปรุงแผนฯ	4.24	0.600	มากที่สุด
รวม	4.12	0.637	มาก

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนบ้านเนินกระบกมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.637 ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแต่ละขั้นตอน พบว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด มีจำนวน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมาคือ ขั้นตอนการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับมาก มีจำนวน 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 รองลงมาเป็นขั้นตอนการประสานและการใช้แผนฯ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และสุดท้าย ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือนและหมู่บ้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90

ทั้งนี้ ประชาชนยังได้แสดงความคิดเห็นในแบบสอบถามรวม 5 ขั้นตอน กรณีที่ผู้นำหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน เมื่อพิจารณาการให้ความสำคัญและการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้นำหมู่บ้านทั้ง 5 ขั้นตอน อยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการประชุมหมู่บ้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 รองลงมาคือ ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และสุดท้าย ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดงในรูปการทดสอบค่าเฉลี่ย

Independent Sample t-test

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ โดยใช้สถิติการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test ตามชนิดของข้อมูล ในการกำหนดทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

H_0 : เพศต่างกัน ไม่ได้มีระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ที่แตกต่างกัน

H_1 : เพศต่างกัน มีระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.16 ตารางแสดงการทดสอบค่าเฉลี่ย เพศ กับ ระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

เพศ	n	x	S.D.	F	Sig	t	Sig (2-tailed)
ชาย	53	4.1211	.36177	0.292	0.589	-.108	0.914
หญิง	147	4.1272	.34617				

จากตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วย Independent Sample t – test ที่ค่า $t = -.108$ ได้ค่า $\text{Sig (2-tailed)} = 0.914$ ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญ (α) ที่กำหนดไว้ 0.05 ดังนั้น จึงตัดสินใจยอมรับ H_0 สรุปได้ว่า จากกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ไม่ได้มีระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r)

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพ กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านอายุ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ตารางที่ 4.17 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านอายุ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านอายุ	
	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน	.061	.393
ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	.107	.130
ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน	.079	.269
ขั้นที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	-.038	.591
ขั้นที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.099	.163
ขั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.137	.053
ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	-.159*	.025
ขั้นที่ 8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	-.050	.486
รวม	0.04	0.574

**p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอายุ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านอายุ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน มีค่า p-value = 0.574 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.04 ดังนั้น ปัจจัยด้านอายุ จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อันเนื่องมาจาก การดำเนินงานตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการตามโครงการ/กิจกรรม ซึ่งเป็นความต้องการของหมู่บ้าน และโครงการ/กิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามแผนงานในกรอบระยะเวลา ที่มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนจึงมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเร่งรัดตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ น้อยมาก

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติตามความสัมพันธ์ พบว่า ตัวแปร อายุ มีความสัมพันธ์ตัวแปร ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” มีค่า p-value = 0.025 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ $-.159^*$ ($r = -.159^*$, $p = 0.025$)

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการศึกษา ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ตารางที่ 4.18 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านการศึกษา	
	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน	.029	.680
ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	.176*	.013
ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน	.155*	.028
ขั้นที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	.085	.231
ขั้นที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	-.049	.487
ขั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.251*	.000

ตารางที่ 4.18 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านการศึกษา	
	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.172*	.015
ขั้นที่ 8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.002	.972
รวม	0.138	0.051

**p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน มีค่า p-value = 0.051 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.138 ดังนั้น ปัจจัยด้านการศึกษา จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อันเนื่องมาจากกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และประชาชนส่วนใหญ่ที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติตามความสัมพันธ์ พบว่ามี 4 ตัวแปร ได้แก่

1. ตัวแปร **การศึกษา** มีความสัมพันธ์ตัวแปร ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน มีค่า p-value = 0.013 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.176* (r = 0.176*, p = 0.013)

2. ตัวแปร **การศึกษา** มีความสัมพันธ์ตัวแปร ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน มีค่า p-value = 0.028 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.155* (r=0.155*, p = 0.028)

3. ตัวแปร **การศึกษา** มีความสัมพันธ์ตัวแปร ชั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” มีค่า $p\text{-value} = 0.000$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.251^* ($r=0.251^*$, $p = 0.000$)

4. ตัวแปร **การศึกษา** มีความสัมพันธ์ตัวแปร ชั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” มีค่า $p\text{-value} = 0.015$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.172^* ($r=0.172^*$, $p = 0.015$)

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านอาชีพ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ตารางที่ 4.19 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านอาชีพ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านอาชีพ	
	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน	-.087	.218
ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	-.010	.884
ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน	-.014	.848
ขั้นที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	.005	.945
ขั้นที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	-.041	.569
ขั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	-.107	.131
ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.114	.107
ขั้นที่ 8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.009	.900
รวม	-.023	0.749

** $p < .01$, * $p < .05$

จากตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอาชีพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านอาชีพ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน มีค่า $p\text{-value} = 0.749$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ -0.23 ดังนั้น ปัจจัยด้านอาชีพ จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมด้วยหลักการพึ่งตนเอง และทางราชการมีนโยบายให้ส่งเสริมโครงการ/กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ทำให้การบริหารงานในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ประชาชนจึงเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม อยู่เสมอ

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านรายได้ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ตารางที่ 4.20 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านรายได้ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านรายได้	
	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน	.169*	.017
ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	.011	.882
ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน	.032	.651
ขั้นที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	.066	.357
ขั้นที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.040	.571
ขั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.121	.087
ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.165*	.019
ขั้นที่ 8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.119	.094
รวม	0.123	0.083

** $p < .01$, * $p < .05$

จากตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านรายได้ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านรายได้ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน มีค่า $p\text{-value} = 0.083$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 5 โดยมีค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.123 ดังนั้น ปัจจัยด้านรายได้ จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อันเนื่องมาจากรายได้ต่อเดือนของประชาชนส่วนใหญ่ อยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท ซึ่งประชาชนดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม เช่น ภาครัฐมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมรายได้ ประชาชนจึงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติตามความสัมพันธ์ พบว่ามี 2 ตัวแปร ได้แก่

1. ตัวแปร **รายได้** มีความสัมพันธ์ตัวแปร ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน มีค่า $p\text{-value} = 0.017$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .169* ($r=0.169^*$, $p = 0.017$)

2. ตัวแปร **รายได้** มีความสัมพันธ์ตัวแปร ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” มีค่า $p\text{-value} = 0.019$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .165* ($r=0.165^*$, $p = 0.019$)

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านสถานภาพ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ตารางที่ 4.21 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านสถานภาพ	
	ค่าสหสัมพันธ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน	-.064	.366
ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน	.087	.221
ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน	.124	.079
ขั้นที่ 4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน	.011	.877

ตารางที่ 4.21 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน (ต่อ)

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน	ปัจจัยด้านสถานภาพ	
	ค่าสัมประสิทธิ์	ค่า p-value
ขั้นที่ 5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.122	.086
ขั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	-.082	.251
ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.030	.677
ขั้นที่ 8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”	.090	.206
รวม	0.054	0.447

**p < .01, *p < .05

จากตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสถานภาพ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านสถานภาพ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน มีค่า p-value = 0.447 ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 6 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.054 ดังนั้น ปัจจัยด้านสถานภาพ จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส มีความมั่นคงทางครอบครัว และต้องการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ประกอบกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในพื้นที่มีความเข้มแข็งทำงานเป็นทีม

ตารางที่ 4.22 ตารางแสดงการสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดงในรูปการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r) ปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

สมมติฐาน 1 - 6	ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ 1 เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน		✓
สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านอายุ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน		✓
สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยด้านการศึกษา ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน		✓
สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านอาชีพ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน		✓
สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านรายได้ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน		✓
สมมติฐานที่ 6 ปัจจัยด้านสถานะภาพ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน		✓

จากตารางที่ 4.22 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 6 ด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพ ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอธิบายเฉพาะขั้นตอนที่ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ได้ดังนี้

อายุ ก็กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value เท่ากับ 0.025 อันเนื่องจากการดำเนินงานตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการตามโครงการ/กิจกรรม ซึ่งเป็นความต้องการของหมู่บ้าน และโครงการ/กิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามแผนงานในกรอบระยะเวลา ที่มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนจึงมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเร่งรัดตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ น้อยมาก ดังนั้น อายุกับการมีส่วนร่วม

ของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในชั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ น้ำฝน สมศรีนวล¹ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีการร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ตลอดจนการร่วมคิดสร้างรูปแบบและวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชน และด้านการร่วมวางแผนหรือนโยบายเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาของชุมชน การสนับสนุนให้ประชาคมมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการสาธารณะ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการ และแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนมากที่สุด

การศึกษา กกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ซึ่งนอยกวาระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.013 ชั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน ซึ่งนอยกวาระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.028 ชั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งนอยกวาระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.000 ชั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งนอยกวาระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.015 อันเนื่องมาจากกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และประชาชนส่วนใหญ่ที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้น การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในชั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ชั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน ชั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” และชั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ยูว์ฒน์ วุฒิเมธี² เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน

¹ น้ำฝน สมศรีนวล, “การมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์,” (การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาตรีปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547), 1.

² ยูว์ฒน์ วุฒิเมธี, *หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทยการพิมพ์, 2526), 20.

ที่หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง

อาชีพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.749$ อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมด้วยหลักการพึ่งตนเอง และทางราชการมีนโยบายให้ส่งเสริมโครงการ/กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ทำให้การบริหารงานในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ประชาชนจึงเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมอยู่เสมอ

รายได้ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.017$ และขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.019$ อันเนื่องมาจากรายได้ต่อเดือนของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท ซึ่งประชาชนดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม เช่น ภาครัฐมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมรายได้ ประชาชนจึงเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ ดังนั้น รายได้ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จึงไม่ส่งผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นายเดชพัฒนา เตียวยอง³ ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน บ้านเขาขวาง หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย 3 ประการ ที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ผู้นำในหมู่บ้าน การยอมรับความคิดเห็นของทุกฝ่าย 2) องค์ความรู้ที่เกิดจากหมู่บ้าน 3) การสนับสนุนจากภาครัฐ และจากหน่วยงานต่างๆ สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาด้านงบประมาณ และ ด้านการประชาสัมพันธ์

³ เตียวยอง, “บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กรณีศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านเขาขวาง หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี,” (การศึกษาอิสระ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555), 1.

สถานะภาพ ก็กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.447 อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส มีความมั่นคงทางครอบครัว และต้องการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ประกอบกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งทำงานเป็นทีม ดังนั้น สถานภาพก็กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จึงไม่ส่งผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พันทิพา พันธุ์สุรินทร์⁴ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี ในทุกขั้นตอน และปัญหาอุปสรรคของการจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของตน

4.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ ในแต่ละขั้นตอนที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไข

แบบสอบถามในส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดซึ่งให้โอกาสกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ของบ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบในจำนวน 16 ข้อ มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 ซึ่งในกระบวนการ 8 ขั้นตอน ที่ต้องการให้ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านดังกล่าวมากยิ่งขึ้น และเพื่อนำไปพัฒนาการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังนี้

4.5.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) 8 ขั้นตอน ที่ต้องปรับปรุง แก้ไขในด้านต่าง ๆ รวม 6 ข้อ

⁴ พันทิพา พันธุ์สุรินทร์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุ่นใหญ่ อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด,” (การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548), 1.

ตารางที่ 4.23 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องปรับปรุง แก้ไขในด้านต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

ปัญหา	ความถี่/ครั้ง	ร้อยละ (%)
1. มีแหล่งน้ำ อุบิโศก บริโศก และทางการเกษตร ไม่เพียงพอตลอดปี	10	22.22
2. ปัญหาดินเสื่อมโทรม ทำให้พืชทางการเกษตรไม่ได้ผลผลิตที่ดี	9	20.0
3. รายได้ของครัวเรือนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย	8	17.77
4. ประชาชนไม่อยู่ในพื้นที่ในห้วงที่มีการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน	7	15.55
5. ประชาชนขาดความรู้ในเรื่องประชาธิปไตย ไม่กล้าแสดงออก	6	13.33
6. ขาดประชุมบ้าง เพราะบ้านไกลจากศาลากลางบ้านเนินกระบก	5	11.11
รวม	45	100

4.5.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) 8 ขั้นตอน ที่ต้องการเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน รวม 4 ข้อ

ตารางที่ 4.24 ตารางแสดงข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งมีข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

ข้อเสนอแนะ	ความถี่/ครั้ง	ร้อยละ (%)
1. ผู้นำหมู่บ้าน ให้ความสำคัญในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม	15	33.33
2. ต้องการโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมเศรษฐกิจ	12	26.66
3. ต้องการให้ภาคเอกชนเข้าร่วมประชุมด้วย	10	22.22
4. ต้องการงบประมาณดำเนินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์หมู่บ้าน	8	17.77
รวม	45	100

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในกรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และสาเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม อันก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการที่จะเสริมสร้างแนวทางและวิธีการทำงานแบบมีส่วนร่วมได้ ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในหมู่บ้านอื่น ๆ ให้มีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชน บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 (ครัวเรือนละ 2 คน) จำนวน 200 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งเป็นการสอบถามข้อมูลบุคคล ต่อมาเป็นการสอบถามระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ซึ่งเป็นข้อคำถามจัดตามรูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) ลำดับความสำคัญ 5 ระดับ และส่วนสุดท้ายเป็นปัญหาและข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ผลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient : r) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในกรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภوتاตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” สรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 200 คน พบว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิงจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 73.5 และเป็นเพศชาย 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 โดยในจำนวนทั้งหมดพบว่า มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 68 คน หรือร้อยละ 34.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 81 คน หรือร้อยละ 40.5 และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 103 คน หรือร้อยละ 51.5 ที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 75 คน หรือร้อยละ 37.5 และมีสถานภาพ สมรส จำนวน 161 คน หรือร้อยละ 80.5

จากแบบสอบถาม 200 ฉบับ มีผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนที่ 3 ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.50 โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบในแต่ละด้าน ด้านละ 8 ข้อ ซึ่งสรุปเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่มีแนวทางการปรับปรุงแก้ไข จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

1. ปัญหาแหล่งน้ำ อุบโภาค บริโภาค และทางการเกษตร ไม่เพียงพอตลอดปี 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 โดยมีแนวทางในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งมีการบริหารงานตามแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านเป็นหลัก ที่ผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงพิจารณาเสนอให้มีโครงการ/กิจกรรม ขุดลอกสระประปา จำนวน 1 แห่ง โดยมอบให้หน่วยงานอื่น เช่น กรมทรัพยากรฯ ดำเนินการในโครงการ/กิจกรรมดังกล่าว เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเกษตรและอุปโภค/บริโภค เพราะเกินขีดความสามารถของหมู่บ้าน

2. ปัญหาดินเสื่อมโทรม ทำให้พืชทางการเกษตรไม่ได้ผลผลิตที่ดี 9 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข ปัญหา มีแนวทางการแก้ไขโดยผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้ประสานกับส่วนราชการ เช่น เกษตรอำเภอ ดำเนินการในการจัดส่งเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน เพื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่ ให้เป็นรูปธรรม และหมู่บ้านได้จัดทำโครงการ/กิจกรรมการทำปุ๋ยชีวภาพ และโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไว้ด้วย

3. ปัญหารายได้ของครัวเรือนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.77 โดยมีแนวทางแก้ไข ซึ่งทางนายผล ปรางมาศ ผู้นำหมู่บ้านได้ให้คำแนะนำและเน้นย้ำถึงความมั่นคงทางครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวเป็นสุข ให้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต มีการณรงค์ให้ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งฟุ่มเฟือย หากครัวเรือนใดที่ยังไม่ปฏิบัติตามแนวทาง

ดังกล่าว เมื่อมีโครงการ/กิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ ให้ความช่วยเหลือ และเป็นอาชีพเสริมสร้างรายได้ ก็จะพิจารณาให้กลุ่มนี้ได้รับก่อน

4. ปัญหาประชาชนไม่อยู่ในพื้นที่ในห้วงที่มีการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.55 โดยมีแนวทางการปรับปรุง คือ นายผล ปรากฏมาศ ผู้ใหญ่บ้าน ได้เน้นการประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้านจากหอกระจายข่าวเสียงตามสาย และให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่ดูแลตามคุ้มบ้านต่าง ๆ เข้าไปแจ้งหัวหน้าครอบครัวให้ทราบวัตถุประสงค์และผลการดำเนินการต่าง ๆ ให้ประชาชนที่ไม่อยู่ในพื้นที่ได้รับทราบข้อมูล ข่าวสาร นั้น

5. ปัญหาประชาชนขาดความรู้ในเรื่องประชาธิปไตย ไม่กล้าแสดงออก 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 โดยมีแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เมื่อมีการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรม ทางคณะกรรมการหมู่บ้าน จะคอยดูแลสอบถามอย่างใกล้ชิด ถึงการแสดงความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในเรื่องนั้น ๆ

6. ปัญหาขาดประชุมบ้าง เพราะบ้านไกลจากศาลากลางบ้านเนินกระบก 5 คน คิดเป็นร้อยละ 11.11 โดยมีแนวทางในการปรับปรุงด้านการบริหารงานของ นายผล ปรากฏมาศ ผู้ใหญ่บ้าน เน้นให้มีการประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้านจากหอกระจายข่าวเสียงตามสาย และให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่ดูแลตามคุ้มบ้านต่าง ๆ เข้ามาแจ้งประชาชนตามบ้านอีกครั้ง เพื่อให้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หากครัวเรือนใด หัวหน้าครอบครัวไม่อยู่ในพื้นที่ก็จะให้ผู้แทนในบ้านมาร่วมแสดงความคิดเห็นแทน เพราะการกำหนดให้ศาลากลางบ้านเนินกระบกเป็นสถานที่จัดประชุม เนื่องจากมีความสะดวกต่อประชาชนเป็นส่วนใหญ่ และเป็นสถานที่เหมาะสมในทุกด้าน

สรุปเป็นข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ รวม 4 ข้อ ดังนี้

1. ผู้นำหมู่บ้าน ให้ความสำคัญในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม 15 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เพราะคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) นำโดย นายผล ปรากฏมาศ ผู้ใหญ่บ้าน มีการบริหารงานเป็นทีม ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละด้านอย่างเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบ เสียสละเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม และในการดำเนินการต่าง ๆ จะเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก เพื่อให้ตรงกับความต้องการและปัญหาของชุมชน ทำให้กิจกรรมนั้น ๆ เป็นที่ยอมรับและประโยชน์ จึงนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ต้องการโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมเศรษฐกิจ 12 คน คิดเป็นร้อยละ 26.66 เพราะประชาชนในบ้านเนินกระบก มีอาชีพหลักในการทำไร่ ทำนา ทำสวน เมื่อรัฐบาลมีนโยบายที่จะเข้ามาส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมเศรษฐกิจ และเป็นช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ประชาชนก็พร้อม ประกอบกับมีวัตถุดิบในพื้นที่ จึงต้องการโครงการ/กิจกรรม ที่ส่งเสริมอาชีพ โดยคณะกรรมการ

หมู่บ้าน (กม.) จะจัดการประชุมประชาคมให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในโครงการ/กิจกรรมนั้นเสมอ

3. ต้องการให้ภาคเอกชนเข้าร่วมประชุมด้วย 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 เพราะการประชุมส่วนใหญ่ จะมีแต่ส่วนราชการเข้าร่วมประชุม เช่น งานปกครองอำเภอ พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ สาธารณสุข และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเกียบ ที่มาให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องต่างๆ แต่ยังขาดภาคเอกชน หากครอบครัวใดมีบุตรหลาน ที่เรียนจบการศึกษา และต้องการทำงานในรูปแบบบริษัท นอกพื้นที่ก็จะมีโอกาส หรือเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถตัดสินใจได้

4. ต้องการงบประมาณดำเนินโครงการปรับภูมิทัศน์หมู่บ้าน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 17.77 เพราะประชาชนในหมู่บ้านมีความพร้อมที่ต้องการพัฒนาหมู่บ้านไปพร้อม ๆ กับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่มีความเข้มแข็ง ทำงานกันเป็นทีม จึงต้องการงบประมาณดำเนินโครงการปรับภูมิทัศน์หมู่บ้าน เพื่อให้เป็นหมู่บ้าน “หน้าบ้าน น่ามอง” และขอให้ส่วนราชการเห็นความสำคัญ และพิจารณาอนุมัติโครงการที่เกี่ยวข้อง

5.1.2 ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยของแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

5.1.2.1 การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมงานเช่นไหว้ศาลปู่ตาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และสุดท้ายประชาชน เข้าร่วมกิจกรรม OTOP ของหมู่บ้าน เช่น การทำผ้าเอนกประสงค์ (ผ้าวน) อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53

5.1.2.2 การมีส่วนร่วมในการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนเข้าร่วมประชุมประชาคม ทุกวันที่ 6 ของเดือน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 และประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้ศาลากลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่จัดเวทีประชาคม เพราะมีความสะดวกได้รับความร่วมมือ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 และสุดท้ายประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07

5.1.2.3 การมีส่วนร่วมในการประชุมหมู่บ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนได้ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมไว้เป็นหลักฐานเสมอ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย เช่น โครงการ/กิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และสุดท้ายประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจ เช่น โครงการ/กิจกรรม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92

5.1.2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนคณะกรรมการเพื่อจัดทำ “ร่างแผน พัฒนาหมู่บ้าน” เป็นรูปเล่ม เสนอที่ประชุม กม.ให้ความเห็นชอบและรับรองเป็น “แผน พัฒนาหมู่บ้าน” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 และสุดท้าย แผนพัฒนาหมู่บ้าน ตอบสนองความต้องการ การของประชาชน เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ ด้านอาชีพ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

5.1.2.5 การมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อพิจารณาร่างแผน พัฒนาหมู่บ้าน ในการให้ความเห็นชอบและรับรอง เพื่อจะประกาศใช้เป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

5.1.2.6 การมีส่วนร่วมในการประสานและการใช้แผนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ “สระน้ำทำน้ำประปาหมู่บ้านเนินกระบก” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และประชาชนได้รับประโยชน์จากถนนลาดยางภายในหมู่บ้านเนินกระบก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และสุดท้าย ประชาชนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก “กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านเนินกระบก” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

5.1.2.7 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนเข้าร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการ ตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ว่ามีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 และประชาชนได้รายงานผลการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ ต่อที่ประชุมหมู่บ้าน ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 และสุดท้าย ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามเร่งรัดการดำเนินแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับผิดชอบโครงการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97

5.1.2.8 การมีส่วนร่วมในการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการทบทวนหรือปรับปรุงแผนพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นปัจจุบันใช้เป็นแนวทาง ป้องกันแก้ไขปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

สำหรับประเด็นที่ผู้นำหมู่บ้านได้ให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านทั้ง 5 ขั้นตอน อยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการประชุมหมู่บ้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 และผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และสุดท้าย ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27

5.1.3 ผลการวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐาน ในสมมติฐานที่ 1 ผู้วิจัยใช้การทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test สำหรับสมมติฐานที่ 2-6 ใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r) สามารถสรุปผลการศึกษาดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 เพศที่แตกต่างกันส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

จากผลการทดสอบสมมติฐานด้วย Independent Sample t – test ที่ค่า $t = -.108$ ได้ค่า Sig (2-tailed) = 0.914 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญ (α) ที่กำหนดไว้ 0.05 ดังนั้นจึงตัดสินใจยอมรับ H_0 สรุปได้ว่า จากกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ไม่ได้มีระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจาก ประชาชนทุกคนรู้หน้าที่ของตนเอง และต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้น เพศต่างกัน จึงไม่ได้มีผลต่อระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ประชาชนจึงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการที่ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสีย มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนคติความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิด แนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินการและการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ดังนั้น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ที่จัดทำโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) โดยกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านที่ร่วมคิด วิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพความพร้อมของหมู่บ้าน ภายใต้ข้อมูลที่จัดเก็บในหมู่บ้าน รวมถึงข้อมูลจากแผนชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นแผนที่ส่วนราชการ หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ให้การสนับสนุน หรือจัดทำขึ้น เพื่อ

รวบรวมให้เป็นกรอบแนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของหมู่บ้าน

สมมติฐานที่ 2 – 6 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน และสภาพ ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

จากผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r) พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสภาพ ไม่ส่งผลกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน อันเนื่องมาจาก กระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการตามโครงการ/กิจกรรม ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชน และต้องการหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละโครงการ/กิจกรรม มีวัตถุประสงค์ และต้องดำเนินการตามแผนงานในกรอบระยะเวลา ที่มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนในพื้นที่จึงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่มีการทำงานเป็นทีม

5.2 อภิปรายผล

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ประชาชน มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 68 คน หรือร้อยละ 34.0 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 81 คน หรือร้อยละ 40.5 และมีอาชีพเกษตรกร จำนวน 103 คน หรือร้อยละ 51.5 ที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 75 คน หรือร้อยละ 37.5 และมีสภาพ สมรส จำนวน 161 คน หรือร้อยละ 80.5 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชาชนมีความพร้อมทางครอบครัว และต้องการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ประกอบกับมีคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่เห็นความสำคัญในการดำเนินงานต่างๆ และปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง มีการทำงานเป็นทีม ประชาชนจึงพร้อมใจในการมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน

2. การสรุปผลการทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test ตามชนิดของข้อมูล ในการกำหนดทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านเพศที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการ ขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน หรือไม่นั้น จากผลการทดสอบสมมติฐานด้วย Independent Sample t – test ที่ค่า $t = -.108$ ได้ค่า Sig (2-tailed) = 0.914 ซึ่งมากกว่าค่านัยสำคัญ (α) ที่กำหนดไว้ 0.05 ดังนั้นจึงตัดสินใจยอมรับ H_0 สรุปได้ว่า จากกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน ไม่ได้มีระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการ จัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน

ที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากประชาชนทุกคนรู้หน้าที่ของตนเอง และต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้าน ดังนั้น เพศต่างกัน จึงไม่ได้มีผลต่อระดับความความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ประชาชนไม่ว่าเพศหญิง หรือเพศชาย จึงต้องการ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการที่ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสีย มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือ ขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูล การปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนคติความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิด แนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

3. การสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยแสดงในรูปการ ทดสอบค่าเฉลี่ย Independent Sample t-test และค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Correlation Coefficient : r) ปัจจัยส่วนบุคคล กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณา การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยด้านอายุ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำ แผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value เท่ากับ 0.025 อันเนื่องจาก การดำเนินงานตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นไปตามขั้นตอนและกระบวนการตาม โครงการ/กิจกรรม ซึ่งเป็นความต้องการของหมู่บ้าน และโครงการ/กิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตามแผนงานในกรอบระยะเวลา ที่มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ประชาชนจึงมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเร่งรัดตามโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ น้อยมาก ดังนั้น อายุกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่ส่งผลต่อการมี ส่วนร่วมในขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

ปัจจัยด้านการการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอน บูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุม หมู่บ้าน ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.013 ขั้นที่ 3 การประชุม หมู่บ้าน ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.028 ขั้นที่ 6 การประสาน และการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.000 ขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งน้อยกว่า ระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า p-value = 0.015 อันเนื่องมาจากกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา หมู่บ้านจะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และประชาชนส่วนใหญ่ที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มีความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้น การศึกษากับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนา

หมู่บ้าน จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในขั้นที่ 2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ขั้นที่ 3 การประชุมหมู่บ้าน ขั้นที่ 6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” และขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

ปัจจัยด้านอาชีพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.749$ อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมด้วยหลักการพึ่งตนเอง และทางราชการมีนโยบายให้ส่งเสริมโครงการ/กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ทำให้การบริหารงานในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ประชาชนจึงเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมอยู่เสมอ

ปัจจัยด้านรายได้ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อ ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.017$ และขั้นที่ 7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.019$ อันเนื่องมาจากรายได้ต่อเดือนของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท ซึ่งประชาชนดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เห็นความสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้าน และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรม

ปัจจัยด้านสถานะภาพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 โดยมีค่า $p\text{-value} = 0.447$ อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่มีสถานะภาพสมรส มีความมั่นคงทางครอบครัว และต้องการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ประกอบกับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในพื้นที่มีความเข้มแข็งทำงานเป็นทีม ดังนั้น สถานภาพกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จึงไม่ส่งผล

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูล การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน การให้ความเห็นชอบและรับรองแผนฯ การประสานและการใช้แผนฯ การตรวจสอบและติดตามผล และการทบทวนปรับปรุงแผนฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยความที่บ้านเน้นกระบอกเป็นสังคมชนบท มีภูมิปัญญา ความเชื่อ ที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีคณะกรรมการ

หมู่บ้าน (กม.) ที่เป็นองค์กรหลักในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ประชาชนจึงพร้อมใจเข้าสู่กระบวนการดังกล่าว รวมทั้งมีการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ มีความมุ่งมั่นในการแก้ไข ปัญหา และเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

หากเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน จำนวน 8 ขั้นตอน ของบ้านเนินกระบก พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน ที่ อุทัย ดุลยเกษม และ อรศรี งามพิทยาพงศ์⁵ ที่กล่าวถึง ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ โครงสร้างทางสังคมแบบแนวนอน ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง ค่านิยมจากศาสนาธรรม กระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิต กลุ่มผู้นำตามธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่แน่นแฟ้น และ กลไกที่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์

5. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และสถานภาพ ในทุกด้านของประชาชนส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ตั้งแต่กระบวนการคิด การตัดสินใจ การร่วมในการดำเนินงาน และการประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ทั้งนี้ การมีบริหารจัดการมีส่วนร่วมในกระบวนการขั้นตอนบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จ โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เป็นผู้นำ พร้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม อย่างเป็นระบบ และให้ได้แผนพัฒนาหมู่บ้านที่มีความสมบูรณ์และครอบคลุมทุกมิติ โดยมีการวางแผนในการมีส่วนร่วมที่ประกอบด้วย การเตรียมการ การวางแผนในการมีส่วนร่วม และการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ จึงทำให้โครงการ/กิจกรรมนั้น บรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนองความต้องการของประชาชน

เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในบ้านเนินกระบก ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ใช้หลักการบริหารการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่แบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่ง ผศ.ดร.อุทัย ก๊กผล⁶ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อ

⁵ บุญนาค ติวกุล, *ชนบทไทย การพัฒนาสู่ประชาสังคม* กนิยาน 2543, 80-81, อ้างถึงใน อุทัย ดุลยเกษม และ เอนก นาคะบุตร *เสริมความเข้มแข็งให้ตำบลจากวิถีคิดสู่วิถีปฏิบัติ* หนังสือชุดประชาสังคม ลำดับที่ 11, (กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2541).

⁶ อรทัย ก๊กผล, *คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548*, (ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2548), 32-34.

ผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ซึ่งต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำและเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีลักษณะการเข้าร่วมที่ครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเอง และถือเป็นการกระทำที่ของตนเอง ร่วมคิดร่วมกันวางแผนงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ ได้แก่ ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางเลือก ระดับที่ 2 การหารือ เพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและแนวทางแก้ไข ระดับที่ 3 การเข้ามามีบทบาท เพื่อร่วมทำงานกับประชาชนและสร้างความมั่นใจว่าความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา ระดับที่ 4 การสร้างความร่วมมือเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และ ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในกรณีศึกษา บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภотаตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) และประชาชนของบ้านเนินกระบก

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหามีแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค และใช้ทางการเกษตร ไม่เพียงพอตลอดปี รวมถึงปัญหาดินเสื่อมโทรม ทำให้พืชทางการเกษตรไม่ได้ผลผลิตที่ดี และข้อเสนอแนะในด้านความต้องการโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ และส่งเสริมเศรษฐกิจ ดังนั้น ควรมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำ และปัญหาดินเสื่อมโทรม รวมถึงความต้องการด้านโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ ในพื้นที่บ้านเนินกระบกอย่างเร่งด่วน ดังนี้

- ด้านนโยบาย

สำหรับระดับหมู่บ้าน ที่ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบายโครงการหรือกิจกรรมของทุกภาคส่วน อาทิ ที่ทำการปกครองอำเภотаตะเียบพัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตะเียบ มีกลไกหลักสำคัญที่จะทำหน้าที่ขับเคลื่อนภารกิจของทุกภาคส่วนให้เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อประโยชน์สุขของพี่น้องประชาชน คือคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่มีกฎหมายรองรับและบริหารจัดการกิจกรรมในหมู่บ้านร่วมกับทุกภาคส่วน

รวมถึงการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จึงต้องมีความรับผิดชอบ มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างถ่องแท้ เพื่อให้การขับเคลื่อนภารกิจในหมู่บ้านเนินกระบก เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงในที่สุด

- แนวทางการปฏิบัติ

1) กำหนดจัดประชุมประชาคม ที่ศาลากลางบ้านเนินกระบก เพื่อให้ประชาชน ในบ้านเนินกระบก ร่วมแสดงความคิดเห็น และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จัดทำข้อมูลในเรื่องแหล่งน้ำ อุบโภาค บริโภาค เพิ่มเติม ซึ่งเดิมทำโครงการกำหนดไว้บนพื้นที่ 10 ไร่ แต่ปัจจุบันทำไปแล้วประมาณ 4 ไร่ และในการประชุมครั้งนี้ เพื่อจัดทำคำขอของงบประมาณจากส่วนราชการ (พัฒนาชุมชน) มา ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำของหมู่บ้าน เพื่อเพิ่มเติมในส่วนที่คงเหลือ เพื่อให้ประชาชนมี แหล่งน้ำ อุบโภาค บริโภาค และใช้ในการเกษตร ได้เพียงพอตลอดปี ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ มีความรักและความสามัคคี ต่อกัน

2) จัดโครงการ/กิจกรรมในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ด้านการเกษตรที่ เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรม ปลูกพืชไม้ได้ผลผลิตที่ดี และผู้ที่ต้องการอาชีพเสริมในด้าน การเกษตร โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เพื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยมีวิทยากรที่ อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านเนินกระบก ได้แก่ นายทิพเทพ นาคสุทธิ เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้าน การเกษตร การทำปุ๋ยน้ำ ตลอดจนการแนะนำหลักการใช้ปุ๋ยชนิดต่าง ๆ วิธีการหาซื้อและการ ตรวจสอบปุ๋ยสำเร็จรูปที่นำมาใช้ได้อย่างมีประโยชน์และคุ้มค่า

3) จัดให้มีกิจกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา ที่วัดเนินกระบก สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เนื่องจากวัดเนินกระบก เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในบ้านเนินกระบก โดยมีพระอาจารย์ชูชาติ ธรรมโก ตำแหน่งเจ้าอาวาส เป็นพระนักเทศน์ ให้ธรรมะฟังแล้วเข้าใจง่ายนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เป็นอย่างดี เพื่อให้ชีวิตมีความสุข รู้จักแบ่งปันความสุขให้กับผู้อื่น

- ผลประโยชน์ที่ได้รับ

1) เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา แหล่งน้ำ อุบโภาค บริโภาค และใช้ในการเกษตร รวมถึงการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งทุกคนจะมีความรู้ความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และมีความรับผิดชอบสังคมส่วนรวม เพื่อให้การ ดำเนินการดังกล่าว ตรงตามความต้องการของประชาชนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) เพื่อน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ส่งเสริมความ เป็นอยู่ของประชาชนให้มีความกินดี อยู่ดี สร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในหมู่บ้านเนินกระบก และสามารถขยายผล ไปสู่หมู่บ้านอื่น ๆ ในพื้นที่ได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านเนินกระบก กับหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อหาข้อแตกต่างในประเด็นปัญหา หรือข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ และสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่. *คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน* (กม.). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาการศึกษาดินแดน, 2555.
- กรมการปกครอง. ส่วนพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องที่ สำนักบริหารการปกครองท้องที่. *คู่มือ กม. ประเทศต้องมีรัฐบาล หมู่บ้านต้องมี (กม.)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาการศึกษาดินแดน, 2556.
- กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่. *คู่มือ...การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน* (กม.). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาการศึกษาดินแดน, 2558.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. *การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน, 2553.
- ไชยา ยิ้มวิไล. *พัฒนาการรัฐประศาสนศาสตร์และบริหารรัฐกิจ : จากอดีตสู่ปัจจุบันและอนาคต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2557.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. *รัฐประศาสนศาสตร์กับการปฏิรูประบอบราชการ ในประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 7 นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกขินชัย. *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน : มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง*, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- บุญนาค ติวกุล. *ชนบทไทย การพัฒนาสู่ประชาสังคม* กันยายน 2543. อ้างถึงใน เดวิด แมทธีวส์ มุมมองประชาสังคมด้านเศรษฐศาสตร์ พลเมือง ณ จุดเปลี่ยนศตวรรษ : สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม อนุชาติ พวงสำลี บรรณาธิการ, 2543.
- บุญนาค ติวกุล. *ชนบทไทย การพัฒนาสู่ประชาสังคม* กันยายน 2543. อ้างถึงใน อุทัย ดุลยเกษม และ เอนก นาคะบุตร เสริมความเข้มแข็งให้ตำบลจากวิถีคิดสู่วิถีปฏิบัติ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา หนังสือชุดประชาสังคม ลำดับที่ 11, 2541.
- ประเวศ วะสี. *ประชาคมตำบล*, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2541.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา* กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2543.
- พัฒนาชุมชนอำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา, แผนพัฒนาหมู่บ้านเนินกระบก ประจำปี 2559

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด, 2531.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทยการ
พิมพ์, 2526.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. การปฏิรูประบบราชการภายใต้กระแสการจัดการภาครัฐใหม่และข้อวิพากษ์.
กรุงเทพฯ: บริษัทบพิตรการพิมพ์จำกัด, 2545.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนา
พานิช จำกัด, ปี 2526.

สัมพันธ์ เตชะอภิก และคณะ. อบต. ในอุดมคติ ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

สีลาภรณ์ นาคทรพร. แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคม : ระดับกลุ่ม/ชุมชน. ในการ
พัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. อนุชาติ พวงสำลี และอรทัย อาจอ่า
บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2541.

สุรพล พะยอมแย้ม. ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน. กาญจนบุรี : สหภาพพัฒนาการพิมพ์, 2545.

อรทัย ก๊กผล. คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟัง
ความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548. ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี, 2548.

อรทัย ก๊กผล. คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ : ส เจริญ การพิมพ์, 2552.

อัมพร อารงลักษณ์ และคณะ. การบริหารปกครองสาธารณะ การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21.
พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

วิทยานิพนธ์

กฤษฎาภรณ์ ยูงทอง. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว
อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์.” งานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย
ราชภัฏเพชรบูรณ์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์,
2555.

เดชพัฒน์ เตียวย่อง. “บทบาทคณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน กรณีศึกษา คณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านเขาขวาง หมู่ที่ 8 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.” การศึกษาอิสระ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2555.

น้ำฝน สมศรีนวล. “การมีส่วนร่วมของประชาคมตำบลในการดำเนินกิจการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เขตพื้นที่อำเภอนางรอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์.” การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

พนทิพา พันธุ์สุรินทร์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขุนใหญ่ อำเภอนางรอง จังหวัดร้อยเอ็ด.” การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.

มุกดา จิตพรมมา. “การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

เออร์วิน, Participation Management : Concept, Theory and Implementtation, 1976
อ้างถึงใน ถิรพันธ์ ศุภระศร, “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ : ศึกษากรณีกองทุนหมู่บ้าน ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

John M. Cohen and Norman T. Uphoff, 1977, อ้างถึงใน พิสุทธิ วรรณฉัตรสิริ, “การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้บริหารโรงเรียนต่อการจัดระเบียบสังคมในชุมชนกลุ่มรัตนโกสินทร์” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “คู่มือการดำเนินงาน โครงการยกระดับศักยภาพหมู่บ้านเพื่อ
ขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางประชารัฐ, 2559,”
http://pab.dopa.go.th/project_ability/manual.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน
2559).

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, “แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครอง ปีงบประมาณ พ.ศ.2560-
2564” http://www.dopa.go.th/info_organ/about2/topic36 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24
กุมภาพันธ์ 2560).

ธนากร สังเขป, “บทความทางวิชาการ ประกอบการบรรยายในการสัมมนา เรื่อง ทิศทางการพัฒนา
ชุมชนไทยในอนาคต”, www.franchisecb.com, (สืบค้นเมื่อวันที่ 22 มกราคม 60).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, “หลักการมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”,
http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=2442 (สืบค้น
เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2560).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก**แบบสอบถาม****เรื่อง**

**การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ
อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา**

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งในการทำวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริการรัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ข้อมูลที่ได้รับจากท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัย จึงใคร่ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามทุกตอนอย่างครบถ้วน และโปรดให้ข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและความรู้สึกที่แท้จริงของท่าน เพื่อความสมบูรณ์ของผลการศึกษา การตอบแบบสอบถามในครั้งนี้อาจไม่มีผลเสียหรือผูกพันต่อตัวท่าน จะใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น และการเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้จะนำเสนอในลักษณะภาพรวม

ขอขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นางสาวนิรากร พันธุ์หอม

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

แบบสอบถาม

เรื่อง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) บ้านเนินกระบก หมู่ที่ 12 ตำบลท่าตะเกียบ
อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่องว่างที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ	☐	ชาย	☐	หญิง		
2. อายุ	☐	น้อยกว่า 21 ปี	☐	21-30 ปี		
	☐	31-40 ปี	☐	41-50 ปี		
	☐	50 ปี ขึ้นไป				
3. ระดับการศึกษา	☐	ประถมศึกษา				
	☐	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า				
	☐	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า				
	☐	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า				
	☐	ปริญญาตรี				
	☐	สูงกว่าปริญญาตรี				
4. อาชีพ	☐	เกษตรกร				
	☐	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/องค์การมหาชน				
	☐	รับจ้าง				
	☐	ค้าขาย				
	☐	พนักงานบริษัท				
	☐	อื่น ๆ (ระบุ)				
5. รายได้ต่อเดือน	☐	ต่ำกว่า 5,000 บาท				
	☐	5,000 - 10,000 บาท				
	☐	10,001 - 15,000 บาท				
	☐	15,001 - 20,000 บาท				
	☐	มากกว่า 20,000 บาท				
6. สถานภาพ	☐	โสด	☐	สมรส	☐	หย่า/หม้าย

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความคิดเห็น โดยพิจารณาว่าแต่ละข้อ ท่านให้คะแนน
 การมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด

กระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน		ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน						
1.1	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลครัวเรือน เช่น รายรับ รายจ่าย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ					
1.2	ท่านมีรายได้ครัวเรือนจากอาชีพหลักในการกรีดยางพารา ปลูกมันสำปะหลัง สับปะรด					
1.3	ท่านทำนา ปลูกข้าว (นาปี) เพื่อรับประทานในครัวเรือน					
1.4	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลหมู่บ้าน เช่น ถนน ป่า ที่สาธารณประโยชน์					
1.5	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมงานเช่นไหว้ศาลปู่ตา ในเดือน 3 ขึ้น 3 ค่ำ และเดือน 6 ขึ้น 6 ค่ำ					
1.6	ท่านเข้าร่วมกิจกรรม OTOP ของหมู่บ้าน เช่น การทำผ้าเอนกประสงค์ (ผ้าวน)					
1.7	ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการจัดเก็บข้อมูล ครัวเรือน และ ข้อมูลหมู่บ้าน					
2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน						
2.1	ท่านเข้าร่วมประชุมประชาคม ทุกวันที่ 6 ของเดือน					
2.2	การใช้ศาลากลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่ในการจัด เวทีประชาคม เพราะมีความสะดวกและได้รับความร่วมมือ					
2.3	ท่านมีส่วนร่วมในการประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน					

กระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน		ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน						
2.4	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำร่าง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เพื่อเตรียมเสนอต่อที่ประชุม					
2.5	ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญในการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน					
3 การประชุมหมู่บ้าน						
3.1	ท่านได้ลงทะเบียนผู้เข้าร่วมประชุมไว้เป็นหลักฐานเสมอ					
3.2	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจ เช่น โครงการ/กิจกรรม เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย					
3.3	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านสังคมและคุณภาพชีวิต เช่น โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การจัดสวัสดิการของหมู่บ้าน					
3.4	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการ/กิจกรรมการปลูกป่าทดแทน					
3.5	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยเช่นโครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด					
3.6	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นด้านการบริหารจัดการ เช่น โครงการ/กิจกรรม การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร					
3.7	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรมในแต่ละด้าน ทั้ง 5 ด้าน					

กระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน		ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3 การประชุมหมู่บ้าน						
3.8	ท่านมีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดเรียงลำดับความสำคัญของ โครงการ/กิจกรรม ที่หมู่บ้านดำเนินการเองได้ หรือต้องร่วมกับหน่วยงานภายนอก หรือมอบให้หน่วยงานภายนอกดำเนินการ					
3.9	ท่านมีส่วนร่วมในการลงมติเห็นชอบในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ/กิจกรรม ตามที่ กม. นำเสนอที่ประชุม					
3.10	ผู้นำหมู่บ้าน ให้ความสำคัญและเข้าร่วมประชุมหมู่บ้าน					
4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน						
4.1	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนคณะทำงานฯ เพื่อจัดทำ “ร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน” เป็นรูปเล่ม เสนอที่ประชุมและ กม. ให้ความเห็นชอบและรับรองเป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”					
4.2	แผนพัฒนาหมู่บ้าน ตอบสนองความต้องการของประชาชน เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ ด้านอาชีพ สังคม และวัฒนธรรม					
5 ให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”						
5.1	ท่านเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาร่างแผนพัฒนาหมู่บ้าน ในการให้ความเห็นชอบและรับรอง เพื่อจะประกาศใช้เป็น “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”					
5.2	ผู้นำหมู่บ้าน ให้ความสำคัญและเข้าร่วมในการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”					
6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”						
6.1	ท่านมีส่วนร่วมในการนำแผนพัฒนาหมู่บ้าน มาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม					

กระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน		ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”						
6.2	ท่านมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากใช้แผนพัฒนาหมู่บ้าน					
6.3	ท่านได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ “สระน้ำทำน้ำประปาหมู่บ้านเนินกระบก”					
6.4	ท่านเข้าร่วมเป็นสมาชิก “กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพบ้านเนินกระบก”					
6.5	ท่านได้รับประโยชน์จากถนนลาดยางภายในหมู่บ้านเนินกระบก					
6.6	ท่านได้รับประโยชน์จากโครงการส่งเสริมพัฒนาเยาวชน/กีฬา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์					
7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”						
7.1	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการ ตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” ว่ามีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือไม่อย่างไร					
7.2	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินการตามโครงการและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข					
7.3	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามเร่งรัดการดำเนินแผนงาน/โครงการ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบโครงการ					
7.4	ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบแผนงาน/โครงการ และระดมสรรพกำลังภายในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่หมู่บ้านมีศักยภาพทำได้					

กระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน 8 ขั้นตอน		ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”						
7.5	ท่านมีส่วนร่วมในการรายงานผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ต่อที่ประชุมหมู่บ้าน ส่วนราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”						
8.1	ท่านมีส่วนร่วมในการทบทวนหรือปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน” เพื่อให้เป็นปัจจุบัน ใช้เป็นแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ					
8.2	ผู้นำหมู่บ้าน ให้ความสำคัญและเข้าร่วมในการทบทวนหรือปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”					

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ที่ต้องปรับปรุง แก้ไข

3.1 ปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 ปัญหาการจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน.....

.....

3.1.2 ปัญหาการเตรียมการประชุมหมู่บ้าน.....

.....

3.1.3 ปัญหาการการประชุมหมู่บ้าน.....

.....

3.1.4 ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน.....

.....

3.1.5 ปัญหาการให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.1.6 ปัญหาการประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.1.7 ปัญหาการตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.1.8 ปัญหาการทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.2 ข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน ข้อมูลหมู่บ้าน.....

.....

3.2.2 การเตรียมการประชุมหมู่บ้าน.....

.....

3.2.3 การประชุมหมู่บ้าน.....

.....

3.2.4 การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน.....

.....

3.2.5 การให้ความเห็นชอบและรับรอง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.2.6 การประสานและการใช้ “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.2.7 การตรวจสอบและการติดตามการดำเนินการตาม “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

3.2.8 การทบทวนปรับปรุง “แผนพัฒนาหมู่บ้าน”

.....

ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่ง

น.ส.นิรากร พันธุ์หอม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวนิรากร พันธุ์หอม
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ.2510
ตำแหน่ง	นักการข่าว สังกัดกรมการปกครอง
ทุนการศึกษา (ถ้ามี)	-
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ.2558 - 2560 นักการข่าว กรมการปกครอง พ.ศ.2551 - 2557 เจ้าพนักงานปกครอง ที่ว่าการ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

